SPRAWOZDANIE

DYREKCYI

C. K. WYŻSZEGO GIMNAZYUM

W WADOWICACH

za rok szkolny

1885.

NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO.

Z I. Związkowéj drukarni we Lwowie.

1885.

TREŚĆ.

1. Tabelaryczne zestawienie układu minerałów przez Leona Gułkiewicza. (Tabelarische Zusammenstellung des Mineralsystems).
2. Sprawozdanie i kronika przez Dyrektora.

Tabelaryczne zestawienie
układu minerałów
użytego w podręczniku szkolnym
ze wstępem
o systematach mineralogicznych w ogólności
przez
Leona Guńkiewicza.

Człowiek w zaspokajaniu swych potrzeb życia nie ogranicza się na zwierzęta i rośliny na powierzchni ziemi żyjące, lecz zapuszcza się w jéj wnętrze, wkopując się w nią, a skarby tam znajdywane obraca na swój pożytek. Historya rozwoju rodu ludzkiego wykazuje, iż człowiek od początku swego istnienia na ziemi się zajmował wyrabianiem różnych swych przyborów z kamieni, jak z obsydyanu, jaspisu i krzemienia. Sposób wyrabiania tychże i użytek różnych narzędzi naprowadziły człowieka stopniowo na poznanie pożytku metalów rodzimych, które, jak n. p. połyskujące ziarna złota nad brzegami lub w korycie rzek wśród żwiru napotykane, łatwo mu w oczy wpadały, a następnie na sposób używania łatwo topliwych kruszców, czyli na wydobywanie i zużytkowywanie surowych płodów ziemi. To postępowanie wytworzyło w nim z biegiem czasu pewną ciekawość, zarazem dążność nabywania jakoteż powiększania swych wiadomości w miarę umysłowego jego rozwoju. Nareszcie potrzeba, lub też chęć zysku skierowały uwagę ludzką na inne jeszcze ciała nieorganiczne, na tak zwane minerały, które człowiek do różnych celów domowego życia, jak na przybory, sprzęty i ozdoby lub téż do budowy używał, jak to pisarze starożytni nieraz w swych pismach wspominają. Według Ho-

mera broń jego rycerzy była po części z żelaza, a zaś H. Schliemann znalazł w gruzach Troi w czasie swych tam poszukiwań różne przybory miedziane jakoteż bronzowe. W ruinach Niniwy są ślady znajomości i użytku żelaza. Starożytni Egipcyanie łamali pod dawnem Syene (obecném Assuan) piękne granity i syenity stawiając z nich podziwienia godne swe budowle, lub z wapienia nummulitowego kolosalne piramidy pod Memfis, lub téż z wapienia libijskiego groby swych królów pod Tebami nad Nilem przyozdabiając to wszystko płaskorzeźbami i hieroglifami. Wyrabiali Egipcyanie swe rzeczy bronzowe z iskrzyku miedzi w lśnieniec cynku obfitego; wiadomym był im także sposób wytapiania metali, a według Diodora mieli królowi Egiptu swe kopalnie złota. Znali także Egipcyanie alabaster z ówczesnego Alabastron, dalej smaragd z B renice nad morzem czerwoném, obecnie Dschebel-Zabara, także topaz z nilowéj wyspy Topazin, a szafir z wyspy morza czerwonego Safirene. Fenicyanie przywozili z północnéj Europy bursztyn zbierany na brzegach morza bałtyckiego, a wyrabianemi z niego rzeczami prowadzili znaczny handel. Pisarze greccy wspominają w swych pismach o różnych minerałach, a zwyczaj wystawiania tychże w świątyniach starożytnéj Grecyi wzbogacał bez wątpienia ówczesną o nich wiedzę Grecy znali Korund pod nazwą Hyakintos, smaragd jako Smaragdos, a malachit jako Kalchosmaragdos i wiele innych minerałów. Przez Rzymian ulobionym był smaragd, a piękny granat szlachetny zwali oni Carbunculus, zaś malachit Molochites; umieli oni także ciągnąć zyski z kopalń kruszców, czego mamy dowody. Również mnóstwo przykładów możnaby przytoczyć, iż nawet inne narody w starożytności, jakotéż krajów później odkrytych, znali pewne minerały i sposób ich używania.

Tak więc człowiek będąc w ciągłéj styczności z naturą, poznaje twory przyrody, lecz rozum jego nie zadowalnia się samą ich znajomością, lecz dąży do należycie uporządkowanego poglądu celem poznania ich łączności. Dążność ta okazała się już w starożytności, a pierwszym wtedy był Aristoteles, uczeń Platona, a nauczyciel Alexandra W. króla macedońskiego. Uporządkował on podówczas znane minerały, przez co położył podstawę do umiejętnego traktowania minerałów. Po nim pisał jego uczeń, Theophrast, grecki filozof, o minerałach; tak samo uczynił Pliniusz starszy pisząc Historia naturalis. 37 ksiąg i inni. Co raz

więcéj zajmowano się minerałami i zestawiano je w pewien porządek, ale to grupowanie opierało się na własnościach przypadkowo, a niedokładnie podówczas poznanych, albo też zestawiano minerały w pewien szereg wedle praktycznego ich pożytku i zastósowania.

W 11tym stuleciu zajmował się minerałami, arabski lekarz Ebu-Sina, lub Avicenna; ugrupował on w swém dziele „De conglutinatione lapidis“ znane minerały podając zarazem zasady ich klasyfikowania. W 16tym stuleciu żyjący Agricola zwracał uwagę swą już na zewnętrzne znamiona minerałów, które w swém dziele: „De natura fossilium“ r. 1558 dokładnie skreślił, zaś Andr. Caesalpini pisząc „De re metallica Romae 1596.“ podzielił w tem dziele minerały według rozpuszczalności i topliwości. W 18tym stuleciu badał Lineusz kryształy naukowo, a wziąwszy te za podstawę uporządkował minerały systematycznie na podstawie krystalografii (Systema naturae 1735). Kierunek ten poparli i rozwinęli naukowo Rome de l'Isle i Hany — twórcy nauki krystalograficznéj, a przedewszystkiem Mohs. Zajął się on także podziałem minerałów, lecz w systemie swym uwzględnił jedynie zewnętrzne ich własności, a tą drogą poszedł jego uczeń W. Haidinger, Breithaupt i inni.

Układy tych mineralogów nazwano sztucznemi, ponieważ użyto w nich za podstawę systematycznego podziału tylko pewne własności minerałów, a pominięto inne również ważne, jak skład chemiczny. Po poznaniu własności zewnętrznych postarano się następnie o zbadanie wewnętrznéj budowy tych ciał nieorganicznych, a zatem począł się wytwarzać kierunek nowy w mineralogii, mający na celu poznanie składu minerałów pod względem chemicznym. Kierunek ten rozpoczęli uczeni szwedzcy: Walerius i Axel von Cronstedt, który w swych badaniach już dmuchawki używał, a rozwijali zaś: Tobern Olof Bergman, Vauquelin i M. H. Klaproth (Beiträge zur chemischen Kenntniss der Mineralkörper. 1795—1815. 6 Bde.). Gdy więc chemię przez prace uczonych na nowe tory sprowadzono i tę umiejętność należycie rozwinięto, posunięto też wiedzę o minerałach naprzód w tymże samym kierunku. Analizy Bergmana, Gahn'a i K. W. Scheele'go dały popęd do badań chemicznego składu minerałów, co dokonali prócz Vauquelina i Klaprotha Gustaw Rose, Karol Fryd. Rammelsberg, a szczególnie J. J.

Berzelius. Dokładne jego rozbiory minerałów poprowadziły wielu tą drogą do dalszych badań w tym kierunku, a w skutek tych wykrył E. Mitscherlich profesor chemii w Berlinie izomorfizm minerałów.

Po zbadaniu chemicznego składu masy minerałów przystąpiono następnie do systematycznego ich ugrupowania na podstawie chemii, lecz układy w ten sposób utworzone mogę jedynie chemika zadowolnić, a nie dają należytego poglądu na całość pod względem mineralogicznym. Układy takie są również sztuczne, a nazwano je chemicznemi, bo w nich uwzględniono wewnętrzną własność minerałów, sam skład chemiczny ich masy.

Dalsze badania w mineralogii wykazały, iż zachodzi pewien związek między rozlicznemi kształtami minerałów, a które już poznano, ich własnościami jako też składem chemicznym. Spostrzeżenia te na pewnych podstawach oparte, naprowadziły wielu mineralogów na systemata minerałów polegające na uwzględnieniu wszystkich ich własności, a nie jakiejś dowolnie obranéj, zatem na układy już nie jednostronne.

Kierunek ten rozpoczął Abr. Gottlob Werner, a tą drogą poszedł Christian Samuel Weiss, C. F. Naumann i inni uczeni. Mineralogowie ci podali ustalone zasady, według których układ mineralogiczny ma polegać na równoczesnem uwzględnieniu tak własności zewnętrznych — morfologiczno-fizykalnych — jako téż i wewnętrznych — chemicznych, bo podobieństwo gatunków mineralogicznych nie polega na jednéj tylko jakiejś własności, biorąc tę za podstawę systematycznego ugrupowania minerałów. Wszakżeż badania wykazały, iż minerały w różnych układach krystalograficznych się ścinające, mogą mieć podobny, lub ten sam skład chemiczny, jak wapień (kalcyt) i aragonit, lub pyrit i markazyt; zaś minerały o różnym składzie chemicznym krystalizować się mogą w postaciach tego samego układu, jak sól kamienna, fluory, galena i inne. A zatem nie mogą być uważane i brane za podstawę systematycznego podziału minerałów, albo same własności morfologiczne, albo same fizykalne, albo wreszcie sam skład chemiczny, gdyż te w tym przypadku pojedyńczo brane są bez znaczenia, podczas gdy wszystkie razem wzięte tworzą pewną całość przedstawiającą budowę minerału. Bo choć podobieństwo mineralogiczne polega wprawdzie na analogii chemicznéj budowy i składu masy nieorganicznéj tych

tworów przyrody, ale też ze składem chemicznym minerałów są w pewnym ścisłym związku ich własności zewnętrzne, jakie się tylko w miarę pewnéj zmiany co do składu chemicznego zmieniają.

Tak więc począwszy od połowy 18go stulecia wytworzyły się z biegiem czasu trzy kierunki w systematyce mineralogicznéj, a te są: morfologiczno fizykalny, chemiczny i tak zwany naturalny, a systemata w skutek tego trojakiego zapatrywania się uczonych powstałe są również trojakie.

Rozróżniamy zatem układy:

1. Oparte wyłącznie na własnościach zewnętrznych minerałów. Układy takie są: Mohsa i Breithaupta, które przez dodanie chemicznych własności Kenngott i Zippe uzupełnili.
2. Oparte na zasadach chemii, na podstawie samego tylko składu chemicznego minerałów. Układy takie są: Hauy'ego Brogniarta, Berzeliusza, J. D. Dany, Dufrenoy'a, A. des Cloiseaux'a, Hausmanna, Kobella i wielu innych uczonych.
3. Oparte na uwzględnieniu wszystkich istotnych własności minerałów, a układami takiemi są: System Wernera utworzony na wzór układu Avicenny, dalej układy Weissa, Quenstedta, Glockera, Leymeri'ego, Altha, Hochstettera itd.

W układach tych wzięto za podstawę podobieństwa minerałów: ogół własności istotnych, którego wynikiem jest pewne ogólne wejrzenie, pewien typ budowy minerału, a systemata te, ponieważ uwzględniono w nich równocześnie wszystkie własności istotę minerałów stanowiące, mogą odpowiadać wymogom nauki mineralogicznéj; układy te nazwano naturalne lub mieszane. Na takiej podstawie są minerały systematycznie uporządkowane na wzór Hochstettera w podręczniku szkolnym, obecnie przy nauce mineralogii w klasie V. w 1ém półroczu używanym, którego tytuł jest: Mineralogia i geologia dla klas wyższych szkół średnich. Ułożył A. M. Łomnicki. 1sze wydanie. Lwów 1878.

W 2ém wydaniu tego podręcznika z r. 1883. podział minerałów jest zmieniony, bo według Zirkla utworzony, a polega on przeważnie na podstawie chemicznéj, jak to zestawienia obu tych podziałów wykazują.

Podział minerałów

według 1go wydania podręcznika szkolnego.

- **I. Pierwiastki**
  - Metale: Złoto, Srebro, Platyna, Rtęć, Miedź, Żelazo, Bismut, Antymon, Arsen
  - Metaloidy: Dyament, Grafit, Siarka
- **II. Rudy**
  - siarkowe
    - Iskrzyki: Piryt, Markazyt, Chalkopiryt, Kobaltyt
    - Błyszcze: Galenit, Argentyt, Tetraedryt
    - Lśnieńce: Sfaleryt, Cynober, Operment, Realgar
  - Tlenkowe: Magnetyt, Hematyt, Limonit, Kasyteryt, Kupryt, Pyroluzyt
  - Solne: Syderyt, Melanteryt, Galman, Goslaryt, Malachit, Azuryt, Chalkantyt, Cerussyt, Wulfenit, Pyromorfit
- **III. Kamienie lub krzemiany**
  - Twardce: Korund, Topaz, Smaragd, Turmalin, Kwarzec, Granat, Opal
  - Skaleniowce: Ortoklas, Amfibol, Augit
  - Zeolity: Stylbit, Desmin, Natrolit
  - Łyszczyki: Mika, Chloryt
  - Tłustowce: Łojek, Serpentyn, Afrodyt, Kaolin
- **IV. Soleńce**
  - Węglany: Wapień, Aragonit, Dolomit, Magnezyt, Soda
  - Siarkany: Gips, Baryt, Ałun
  - Fosforany: Apatyt, Turkus
  - Borany: Boraks
  - Azotany: Nitryt
  - Chlorany: Sól kamienna, Kainit, Karnalit
  - Fluorany: Fluoryt
  - Tlenki metaloidów: Sassolin
- **V. Rośleńce** (Fitogenidy.)
  - Żywice: Bursztyn, Skałołéj, Ozokeryt, Asfalt
  - Węgle: Antracyt, Czarnowęgiel, Rudowęgiel, Torf

Podział minerałów

według 2go wydania podręcznika szkolnego.

I. Pierwiastki

- Metaloidy: Dyament, Grafit, Siarka
- Metale: Antymon, Arsen, Bizmut, Żelazo, Miedź, Ołów, Rtęć, Srebro, Złoto, Platyna

II. Siarczki

- Siarczki: Piryt, Markazyt, Kobatyt, Galenit, Argentyt, Sfaleryt, Chalkopiryt, Cynober, Operment
- Siarkowce: Pronstyt, Tetraedryt

III. Tlenki

- Bezwodniki: Woda, Kupryt, Korund, Hematyt, Kwarzec, Opal, Kasyteryt, Piroluzyt, Magnetyt
- Wodorotlenki: Sassolin, Limonit

IV. Solowce

- Pojedyncze: Sól kuchenna, Salmiak, Fluoryt
- Podwójne: Karnalit, Kryolit

V. Tlenkowce

- Azotany: Nitryt
- Borany: Boraks
- Węglany: Wapień, Aragonit, Dolomit, Syderyt, Smitsonit, Azuryt, Cerussyt
- Siarkany: Gips, Baryt, Celestyn, Epsomit, Goslaryt, Melanteryt, Chalkantyt, Ałun
- Fosforany: Apatyt, Turkus, Wiwianit
- Krzemiany: Topaz, Turmalin, Hemimorfit, Wezuwian, Epidot, Chrysolit, Granat, Lencyt, Nefelin, Lazuryt, Łyszczyk, Chloryt, Łojek, Serpentyn, Glaukonit, Augit, Amfibol, Smaragd, Stylbit, Analcym, Harmotom, Ortoklas, Kaolin

VI. Roślence

- Węgle: Antracyt, Czarnowęgiel, Rudowęgiel, Torf
- Żywice: Bursztyn, Skałolej, Ozokeryt, Asfalt

Postacie krystalograficzne

trójosiowe (o 3 osiach)					czteroosiowe (o 4 osiach)
Osie pionowe			**osie skośne**		Trzy osie (boczne) pod ✕ 60° a 4ta (główna) do nich pionowa
Wszystkie równe 1 = 2 = 3.	Dwie (boczne) równe, a 3a (główna) innéj długości 1 >< 2 = 3.	Wszystkie nierówne 1 >< 2 >< 3.	Dwie (boczne) pionowe, 3a (główna) skośna do jednéj z nich, a do drugiéj pionowa	Wszystkie skośne i różnéj długości	
Układ równoosiowy *Tessulares System*	Układ jednodwuosiowy *Tetragonales System*	Układ różnoosiowy *Rhombisches System*	Układ jednoskośny *Monoklinisches System*	Układ trójskośny *Triklinisches System*	Układ jednotrójosiowy *Hexagonales System*
Postacie całkowe zamknięte					
Ośmiościan O Sześćścian ∞ O ∞ Dwunastościan rombowy ∞ O Trójośmiościan m O Dwudziestoczterościan deltoidowy m O m Czterdziesto ośmiościan m O n Czteroszeźćścian ∞ O n	Ostrosłup kwadratowy 1° rzędu m P. 2° rzędu m P ∞ Ostrosłup ośmioboczny m P n	Ostrosłup rombowy m P.	Ostrosłup jednoskośny (Dwa półostrosłupy) ± m P	Ostrosłup trójskośny (Cztery ćwierćostrosłupy) m ′P′,	Ostrosłup sześcioboczny 1° rzędu m P. 2° rzędu m P_2. Ostrosłup dwunastoboczny mPn.
Postacie całkowe otwarte					
—	Graniastosłup kwadratowy 1° rzędu ∞ P 2° rzędu ∞ P ∞ Graniastosłup 8° boczny ∞ P n Dwuścian podstawowy o P.	Graniastosłup rombowy ∞ P. Graniastosłup poziomy v. Kaleniec w kierunku osi krótszéj m $\breve{P}$ ∞ w kierunku osi dłuższéj m $\bar{P}$ ∞ Dwuścian podstawowy o P Dwuścian boczny do osi krótszéj ∞ $\breve{P}$ ∞ Dwuścian boczny do osi dłuższéj ∞ $\bar{P}$ ∞	Graniastosłóp jednoskośny ∞ P Kaleniec: w kier. osi skośnéj m $\not P$ ∞ w kierunku osi pozioméj ± m $\bar{P}$ ∞ (Dwa półkaleńce) Dwuścian podstawowy o P. Dwuścian boczny do osi skośnéj ∞ $\not P$ ∞ Dwuścian boczny do osi poziomej ∞ $\bar{P}$ ∞	Graniastosłup trójskośny ∞′ P′ (Dwa półgraniastosłupy) Kaleniec (Półkaleniec) w kierunku osi krótszéj `m $\breve{P}$ ∞′ w kierunku osi dłuższéj `m $\bar{P}$ ∞′ Dwuścian podstawowy o P. Dwuścian boczny do osi krótszéj ∞ $\breve{P}$ ∞ Dwuścian boczny do osi dłuższéj ∞ $\bar{P}$ ∞	Graniastosłup 6° boczny 1° rzędu ∞ P 2° rzędu ∞ P 2. Graniastosłup 12° boczny ∞ P n. Dwuścian podstawowy o P lub o R.
Postacie półścienne (połówkowe)					
Czterościan $\pm \frac{O}{2}$ Dwunastościan deltoidowy $\pm \frac{m O}{2}$ Trój czterościan $\pm \frac{m O m}{2}$ Sześć czterościan $\pm \frac{m O n}{2}$ **Ściany równoległe** Dwudziesto czterościan trapezoidowy (Dwu dwunastościan) $\pm \left[\frac{m O n}{2}\right]$ Dwunastościan 5′boczny $\pm \frac{\infty O n}{2}$	Kliniec $\pm \frac{m P}{2}$ Klinowiec $\pm \frac{m P n}{2}$ Trapezościan $\frac{p}{l} \frac{m P n}{2}$	Kliniec różnoosiowy $\pm \frac{m P}{2}$	—	—	Rombościan $\pm \frac{P}{2} = \pm R \; (m R)$ Różnokliniec $\pm \frac{m P n}{2} = \pm m R n$ Ostrosłup trójboczny $\pm \frac{m P_2}{2}$ **Ćwiartki** Ukośniec trójboczny $\pm \frac{p}{l} \frac{P n}{4}$ Ukośniec sześcioboczny $\pm \frac{p}{l} \frac{m P n}{4}$

Układ minerałów w 1^{ém} wydaniu podręcznika szkolnego obecnie używanego się znajdujący przedstawiony jest szczegółowo w kształcie tabeli, z któréj należyty pogląd na charakterystyczne własności w szkole omawianych minerałów powziąść można.

Tabelaryczne to zestawienie posłużyć może do dokładnego poznania cech szczegółowych okazów mineralogicznych, do wykrycia podobieństwa i różnic między niemi zachodzących. Zapomocą takiego zestawienia może uczeń łatwo oznaczyć najważniejsze minerały, a zarazem utrwalić nabytą wiedzę o minerałach i ich pożytku w praktyczném życiu. W tém tabelaryczném zestawieniu jest dokładny pogląd na własności morfologiczne (krystalizacyę), fizykalne (twardość, ciężar gatunkowy, barwę i połysk) i na chemiczne tj. na skład chemiczny masy mineralnéj, zachowanie się jéj w powietrzu, wodzie, kwasach i w ogniu, a w ostatniéj rubryce są krótkie uwagi co do odmian lub pożytku minerału każdego z osobna. Skład chemiczny przedstawiony jest przez wzory chemiczne pierwiastków i ich połączeń, a zaś w rubryce — zachowanie się minerału w powietrzu, wodzie i kwasach — użyte są wzory chemiczne pewnych połączeń dla skrócenia, a mianowicie:

CO_2 = kwas węglowy,	NO_3 = kwas azotowy,
SO_3 = „ siarkowy,	HCl = „ chlorowy,
$Si\,O_2$ = „ krzemowy,	HFl = „ fluorowy,
NH_3 = amoniak,	$H_2\,O$ = woda.

Twardość minerałów oznaczona cyframi 1—10 odnosi się do skali twardości Mohs'a.

W rubryce — morfologiczne własności — przytoczone są znaki krystalograficzne kształtów częstszych; znaczenie tychże znaków uwidocznia tabelka postaci krystalograficznych w tym celu dodana; w niéj oznacza 1 = oś główną, zaś 2 i 3 osie boczne.

TABELARYCZNE ZESTAWIENIE

UKŁADU MINERAŁÓW

PRZEZ

LEONA GUŃKIEWICZA.

Tabelaryczne zestawienie układu minerałów.

Podział na:				Własności morfologiczne		Własności fizykalne					Własności chemiczne			Zastósowanie minerału
Gromady	Rzędy		Gatunki (Nazwa minerału)	Krystalizacya (układ)	Inne kształty nieprawidłowe	Twardość	Ciężar gatunkowy	Barwa i rysa	Przeźroczystość i połysk	Inne własności	Skład chemiczny	Zachowanie się 1. w powietrzu, 2. w wodzie, 3. w kwasach.	Zachowanie się w ogniu	Odmiany — pożytek kopalnie
I. grom. Pierwiastki Grundstoffe	I. rząd Metaliczne czyli Metale (Metalle)	szlachetne	1. **Złoto** (Gold)	układ równoosiowy ∞ 0 ∞	blaszki, ziarna lub bryłki luźne	2·5—3	19·4	złoto-żółta r. „ połyskująca	Nieprzeźroczyste, p. metaliczny	bardzo ciągliwe	Au (i do 40% Ag)	3) w wodzie królewskiéj rozpuszczalne	topi się w 1040° C.	wypłukują złoto z piasku złotego, złote monety i kosztowności, 15 razy droższe od srebra
			2. **Srebro** (Silber)	układ równoosiowy ∞ 0 ∞	blaszki, druty, włosy	2·5—3	10—11	srebrzysto-biała r. „ połyskująca	dtto	dtto	Ag (i do 25% Au)	1) ciemnieje (czarnieje) 3) w kwasie azotowym rozpuszcza się	topi się w 1000° C.	kopalnie dawne w Grecyi: Laurion, Sunion za Themistokl., a w Hiszpanii przez Fenicyan wyzyskiwane
			3. **Platyna** (Platin)	układ równoosiowy ∞ 0 ∞; 0	ziarna lub bryłki luźne	4—5·5	20—21·5	jasno-stalowa r. „ połyskująca	dtto	ciągliwa	Pt, i (Fe, Jr, Rh, Os),	3) w wodzie królewskiéj rozpuszczalna	topi się bardzo trudno w + 1460° do + 1480° C.	w Uralu od r. 1825 co roku 1500 kg., platyna surowa 3 r. droższa od Ag. „ czyszczona 8 „ „ „ „
			4. **Rtęć** (Quecksilber)	płynna w — 32 R równoosiowa	płynna	(0) v. 3·5	13·6	cynowo-biała	dtto	płyn	Hg. (czasem nieco Ag)	1) paruje, 3) w kwasie azotowym się rozpuszcza	w — 40° C v. — 32° R. ścina się w + 360° C. wrze	barometry, termometry, w chemii i w aptece, trucizna
		nieszlachetne ciągliwe	5. **Miedź** (Kupfer)	układ równoosiowy ∞ 0 ∞, 0	postacie krzewiaste, bryłki	2·5—3	8·5—8·9	miedziano-czerwona r. „ połyskująca	dtto	ciągliwa	Cu.	1) czerwono-brunatna, 3) w kwasach zielona lub niebieska	topi się w 1090° C.	najwięcej w Anglii, jest 4 razy tańsza od Ag, aliaże, bronz
			1. **Żelazo** (Eisen)	układ równoosiowy kryształy bardzo rzadko	bryły lub ziarna	4·5—5	7—7·8	żelezisto-czarna r. „ połyskująca	dtto	ciągliwe, magnetyczne	Fe. (17% Ni w żelazie meteorycznem)	1) rdzewieje, 3) w kwasach rozpuszcza się	dość trudno topliwe, da się kuć	Fe: ziemskie (z rud wytapiane) Fe: meteoryczne, krystaliczne, figury Widmannstätta, ważne w technice dla ciągliwości i sprężystości
		nieszlachetne kruche	2. **Bismut** (Wismuth)	układ 1º trójosiowy m R. (bardzo rzadkie)	postacie krzewiaste i bryły	2—2·5	9·8	czerwonawo-srebrzysta r. „ połyskująca	dtto	łupliwy w 1 kier. ∥ o P kruchy, diamagnetyczny	Bi. (i nieco As i Tl)	1) nalatuje cisawo i pstro, 3 w kwasie rozpuszcza się	topi się w 264° C., na węglu daje osad żółty	na łatwo topliwe spiż (Rosego), na odlewy kliszów, na farbę białą: 1 kg. = 21 zł.
			3. **Antymon** (Antimon)	dtto	skupienia kuliste, nerkowate i ziarniste złożenie	3—3·5	6·8	cynowo-biała r. „ połyskująca	dtto	łupliwy w 1 kier. ∥ o R kruchy	Sb. (i nieco Ag, Fe, As)	1) nalatuje żółtawo-szaro, 3) w kwasie rozpuszcza się	Topi się w 425° C., spala się, na węglu osad biały	na czcionki, bronz i metal: „Britannia"
			4. **Arsen** (Arsen)	dtto	kształty kulistawe, złożenie ziarniste	3·5	5·8	ołowiano-szara r. „ połyskująca	dtto	Łupliwy w 1 kier. ∥ o R — kruchy	As. (czasem Sb, Ag, Au i Fe.)	1) nalatuje szaro. 3) w kwasie rozpuszcza się	ulatnia się zapachem czosnku, na węglu osad biały	na biały tombak, do czyszczenia szkła, trucizna, tuczenie koni arszenikiem
	II. rząd Niemetaliczne czyli Metaloidy (Metalloide)		1. **Dyament** (Diamant)	układ równoosiowy m 0 n	—	10	3·5	Bezbarwny lub rozmaicie zabarwiony	przeźroczysty, prześwieca p. dyamentowy	łupliwy na 0 silnie światło załamuje	C	—	spala się na CO_2	kamień kosztowny, wartość zależy od czystości, barwy, szlifu: brylanty, rozety, rauty, 1 karat 20—50 zł., rznięty 120—130 zł.
			2. **Grafit** (Graphit)	układ 1º skośny (rzadko wyraźnie)	cienkie tabliczki, łuszczki	0·5—2	1·8—2·4	żelezisto czarna r. „ połyskująca	Nieprzeźroczysty p. metaliczny	Łupl. w 1 kier. ∥ o P. — dobry przewodn. elektr.	C (czasem 10% Fe, Si)	—	spala się bardzo trudno	ołówki, tygle ogniotrwałe
			3. **Siarka** (Schwefel)	układ różnoosiowy m P.	nerkowata, naciekowa, lub bryły	1·5—2·5	1·9—2	siarkowo-żółta r. dtto.	prześwieca p. tłusty	trzeszczy, — E przez potarcie	S.	—	w 115° C. topi się w 230° C. jasno-czerw. masa, w 250° C. płynne, w 270° C. pali się nieb. na SO	zły przewodnik elektryczności ważna w chemii, „ w przemyśle, „ w lecznictwie
II. grom. Rudy (Kruszce) Erze	1. rząd Siarkowe Schwefelerze	Iskrzyki. Piryty Pyrite	1. **Piryt** (Pyrit, Eisenkies)	układ równoosiowy ∞ 0 ∞; 0 ∞07/2	nerkowate postacie lub bryły	6—6·5	4·9—5·2	spiżowo-żółta, r. brunatno-czarna	nieprzeźroczysty p. metaliczny	łupl. ∥ ∞ 0 ∞ lecz bardzo niewyraźna	FeS_2 z małą ilością Au, Ag, Cu albo As	1) wietrzeje (na limonit i melanteryt)	na węglu się topi, płomień niebieskawy	daje 13% S . 46·7% Fe, na melanteryt się zamienia wietrzejąc
			2. **Markazyt** (Strahlkies)	układ różnoosiowy	grzebieniaste postacie lub nerkowate i kuliste	6—6·5	4·6—4·9	spiżowa r. ciemno-zielonawo-czarna	dtto	łupl. ∥ ∞ P	dtto	1) Bardzo łatwo wietrzeje na melanteryt	dtto	na melanteryt i SO_3
			3. **Chalkopiryt** (Kupferkies)	układ 1º 2u osiowy P: P_2—P_2 (dwojaki ∥ P.)	bryłowaty	3·5—4	4—4·3	mosiężno-żółta r. zielonawo-czarna	dtto	łupl. ∥ 2 P ∞	$Cu . Fe . S_2$	1) nalatuje pstro	na węglu topi się, i daje parę siarki, zaś ze sodą i boraksem ziarno Cu	ważna ruda miedzi, bo daje 34·6% Cu
			4. **Kobaltyt** (Kobaltit)	układ równoosiowy	bryłowaty, złożenie ziarniste lub pręcikowate	5·5	6·1	cynowo-biała r. szarawo-czarna	dtto	łupl. ∥ ∞ 0 ∞	$Co . S_2 + Co . As_2$	1) nalatuje szaro	z boraksem prażony daje błękitne szkliwo	ważna ruda kobaltu i arsenu, do malowania szkła
		Błyszcze Glanze	1. **Galenit** (Galenit, Bleiglanz)	układ równoosiowy 0; ∞ 0 ∞	ziarnisty, zbity, bryłowaty	2·5	7·3—7·6	ołowiano-szara r. szaro-czarna	dtto	dtto	Pb . S	1) nalatuje czasem pstro	łatwo topliwy	ważna ruda Pb, bo 86·5% Pb
			2. **Argentyt** (Silberglanz)	układ równoosiowy kryształy niewyraźne	zbity, bryłowaty	2—2·5	7—7·4	czarniawo-ołowiana r. czarniawo-połyskująca	dtto	łupl. ∥ ∞ 0; i ∞ 0 ∞ (ślady) giętki i ciągliwy	$Ag_2 . S$	3) w NO_3 (zgęszczonym) rozpuszcza się, a siarka się wydziela	na węglu z sodą daje ziarno Ag., łatwo topliwy daje parę siarki	ważna ruda srebra, bo 87% Ag
			3. **Tetraedryt** (Fahlerz)	układ równoosiowy + 0/2 . — 0/2 lub 0/2 . ∞ 0 ∞	dtto	3—4	4·5—5·2	stalowo-czarna r. czarna	dtto	łupliw. ∥ 0	$2 (Cu_2, Ag_2)_4 (Sb, As) S_7 + (Fe, Zn)_4 . (Sb, As)_2 S_7$	—	ze sodą daje ziarno Cu, łatwo topliwy; para siarki	bardzo ważna ruda, Cu, Ag i As
		Lśnieńce (Blenden)	1. **Sfaleryt**, Blenda cynkowa, (Zinkblende)	układ równoosiowy + 0/2 . — 0/2 lub ∞ 0 lub ∞ 0 ∞ dwojaki z ∞ 0 ∥ 0 —	włóknisty, zbity	3·5—4	3·7—4·2	rozmaita, zwykle czarna r. czarna	nieprzeźroczysty p. szklisty	łupl. ∥ ∞ 0	Zn . S	3) w NO_3 (zgęszczonym) rozpuszcza się	na węglu topi się i daje pył S, prażony dymy siarkowe	daje 67% Zn
			2. **Cynober** (Zinnober)	układ 1º 3ójosiowy kryształy drobne	zbity, ziemisty	2—2·5	8	szkarłatna (koszenilowa) r. szkarłatna	nieprzeźroczysty p. dyamentowy	łupl. ∥ ∞ R	Hg . S	3) w NO_3 i HCl nierozpuszcza się	ulatnia się, a ze sodą w kolbce daje Hg.	ważna ruda rtęci, (bo 86·2% Hg), używana jako farba malarska
			3. **Operment** (Rauschgelb, Auripigment)	układ różnoosiowy kryształy drobne, niewyraźne	ziarnisty, ziemisty	1·5—2	3·4—3·6	cytrynowa r. dtto	nieprzeźroczysty p. metaliczny	łupl. ∥ ∞ P̆ ∞	$As_2 . S_3$ (61% As)	3) Ługu potasu i amoniaku się rozpuszcza	ze sodą stopiony daje As	na farbę malarską, 61% As.
			4. **Realgar** (Rauschroth)	układ jednoskośny kryształy słupkowate	dtto	2	3·6	różowo-czerwona r. czerwona lub pomarań.	nieprzeźroczysty p. szklisty	—	As . S (70% As)	1) łatwo wietrzeje, staje się pomarańczowy	spala się dając blado-żółty płomień i zapach czosnku	używany w pyrotechnice na biały ogień, używany jako farba malarska
	2. rząd Tlenkowe	Rudy tlenkowe (Kruszce)	1. **Magnetyt** (Magneteisenstein)	układ równoosiowy O.	zbity, ziarnisty, piasek	6·5	4·8—5·2	żelezisto-czarna r. czarna	nieprzeźroczysty p. metaliczny	łupl. ∥ 0 magnetyczny (biegunowy)	$F_2 O_3 + Fe O$	3) w $N O_3$ sproszkowany rozpuszcza się	czerwonawo-brunatny, na węglu topi się	ważna ruda żelaza, bo 72·4% Fe.
			2. **Hematyt**, żelaziak czerwony, (Rotheisenstein)	układ 1º 3ójosiowy mR.	włóknisty, ziemisty drobno-krystaliczny	3—5	5	żelezisto-czarna r. czerwono-brunatna	dtto	łupl. ∥ R i oR	$Fe_2 O_3 + 3 H_2 O$	dtto	na węglu topi się	ważna ruda żelaza, bo 70% Fe. środek do polerowania, i jako farba malarska daje 60% Fe.
			3. **Limonit**, żelaziak brunatny, (Brauneisenstein)	—	kulisty, gronkowaty, zbity, (pręcikowy, ziemisty, skryto-krystaliczny	5—5·5	3·4—4	różowa, czarniawa, cisawa r. żółto-brunatna	dtto	—	$2 Fe_2 O_3 + 3 H_2 O$	dtto	utraca $H_2 O$ i czernieje, na węglu topi się	tworzy łożyska, lub przychodzi z inną rudą żelaza
			4. **Kassyteryt**, cyniak, (Zinnerz)	układ 1º 2u osiowy ∞ P.P, ∞ P.P. ∞ P ∞ . P ∞ a dwojaki ∥ P ∞	zbity, ziarnisty, luźne ziarna i piasek	6—7	6·5—7	cisawa lub czarna r. jasno-brunatna	nieprzeźroczysty p. dyamentowy, tłusty	łupl. ∥ ∞ P	$Sn O_2$	3) kwasy nań nie działają	na węglu topi się, a ze sodą daje ziarno Sn (cyny)	daje 78·6% Sn (cyny)
			5. **Kupryt** (Roth-Kupfererz)	układ równoosiowy O lub 0 . ∞ 0 ∞ . ∞ 0.	igiełki, zbity, ziarnisty,	3·5—4	5·7—6	koszenilowa, niebieskawo-czerwona r. cisawo-czerwona	nieprzeźroczysty p. metaliczny	łupl. ∥ 0	$Cu_2 O$	3) HCl, NO_3 i amoniaku się rozpuszcza	czernieje, na węglu topi się, w ogniu dmuchawki daje ziarno Cu	ważna ruda miedzi, bo daje 89% Cu
			6. **Pyroluzyt** (Braunstein, Weichmanganerz)	układ różnoosiowy ∞ P . P̆ ∞ . ∞ P̄ ∞ . ∞ P̆ ∞	włóknisty (promienisty) zbity, ziemnisty	2—2·5	4·7—5	ciemno-stalowa r. czarna	dtto	łupl. ∥ ∞ P̆ i ∞ P̄	$Mn O_2$	3) w HCl (ogrzanym) się rozpuszcza z wydzielaniem się chloru	czerwonawo-brunatny, z boraksem w ogniu utlenia, szkło fioletowe	służy do otrzymania O, bo daje 35·4% tlenu, zabarwiają szkło, lub malują je i porcelanę
	3. rząd Solne	Kruszcosolce (rudy solne) Haloide	1. **Syderyt** (Eisenspath, Stahlstein)	układ 1º 3ójosiowy R.	nerkowaty, zbity, krystaliczny	3·5—4·5	3·6—4	żółtawa lub brunatna r. żółtawa	nieprzeźroczysty p. perłowy	łupl. ∥ R	$Fe O CO_2$	1) wietrzeje na czarniawy limonit 3) w kwasach burzy	łatwo topliwy	daje 48·2% Fe., zaś sferozyderyt (z iłem) 30—35 lub 40% Fe.
			2. **Melanteryt**, Koperwas (Eisenvitriol, Kupferwasser)	układ jednoskośny	proszkowaty	2	1·8	szaro-zielona r. biaława	prześwieca p. szklisty	smak atramentowy w kwasie galasowym czernieje (atrament)	$Fe O . SO_3 + H_2 O$	1) wietrzeje i proszek żółty 2) rozpuszczalny	utraca $H_2 O$, bieleje	produkt uboczny w fabrykach ałunu lub z rozkładu pyritu, na farbę niebieską i czarną, t. j. Berlinka (B. Blau) i atrament
			3. **Galman**, Galmei, (Kieselzinkerz)	układ różnoosiowy	nerkowaty, bryłowaty nacieki, skorupy	5	3·5	jasno-szara (lub bezbarwna) r. biała	przeźroczysty lub nieprzeźroczysty p. dyamentowy	łupl. ∥ ∞ P̆	$Zn O . S i O_2 + H_2 O$	3) w kwasach się burzy i daje galaretę	utraca $H_2 O$	ważna ruda cynku 67% Zn, Smithsonit jest 1º 3 osiowy $Zn O . CO_2$
			4. **Goslaryt**, Witryol cynku, (Zinkvitriol)	dtto	proszkowaty	2	2	biała r. biaława	nieprzeźroczysty p. szklisty	smak ściągający (cierpki)	$Zn O . S i O_3 + H_2 O$	1) rozpuszczalny	dtto	środek konserwujący drzewo, środek desinfekcyjny, do drukowania kartonu, na farby i środek lekarski
			5. **Malachit** (Malachit)	*układ jednoskośny* kryształy są igiełki cieniuchne	*skorupowy, nerkowaty* zbity	3—4	4	zielona (aksamitno-zielona) r. jasno-zielona	dtto	łupl. ∥ o P bardzo dokładna	$Cu O . CO_2 + 2 H_2 O$	3) w kwasach burzy	utraca $H_2 O$ topiąc się czernieje, na węglu topi się	na ozdoby, pierścionki etc., odmiana ziemista na farbę zieloną (Berggrün), ważna ruda miedzi
			6. **Azuryt** (Azurit), (Kupferlasur)	układ jednoskośny kryształy dość znaczne słupki lub tabliczki	bryłowaty zbity, ziemisty	4	3·8	niebieska (lazurowa) r. jasno-niebieska	dtto	łupl. ∥ P̶ ∞ (59° 14′)	$2 Cu O . CO_2 + 3 Zn O + H_2 O$	dtto	utraca $H_2 O$ na węglu ziarno Cu	na miedź i na farbę niebieską (Bergblau)
			7. **Chalkantyt** (Kupfervitriol)	układ 3-skośny	proszkowaty	2	2·2	dtto	prześwieca p. szklisty	smak ściągający (cierpki)	$Cu O . SO_3 + H_2 O$	1) wietrzejąc staje się blado niebieski 2) rozpuszczalny	utraca $H_2 O$ nabrzmiewa, topiąc się bieleje	na galwanoplastyczne odlewy, do powlekania blachy miedzią, do konserwowania drzewa, na farbę malarską — truje
			8. **Cerussyt**, Biel ołowiu, (Weissbleierz)	układ różnoosiowy P . 2 P̆ ∞ (często dwojaki)	pręcikowy, ziemisty	3—3·5	6·5	biała, cisawa, czarna r. dtto	prześwieca lub nieprzeźroczysty p. dyamentowy	łupl. ∥ P̆ ∞ i ∞ P_2	$PbO . CO_2$	3) w kwasach burzy	na węglu topi się — daje osad żółty i ziarno Pb	zwykle jest z galeną, używany do otrzymania Pb i farbę: biel ołowiana (Bleiweis)
			9. **Wulfenit** (Gelbbleierz)	układ 1º 2u osiowy P . O P. ¼ P, (Tabliczki kwadratowe)	zbity	3	6·3—6·9	woskowo-żółta r. dtto	prześwieca p. tłusty	łupl. ∥ P dość dobra ∥ o P niedokładna	$PbO . Mo O_3$	3) w NO_3 (ogrzanym) się rozpuszcza, a $Mo O_3$ się wydziela	na węglu się topi	ważna ruda ołowiu, bo 38·5% Pb
			10. **Pyromorfit** (Grünbleierz)	układ 1º 3ójosiowy ∞ P . oP.	dtto	3·5—4	6·8—7	zielona r. dtto	prześwieca i nieprzeźroczysty p. tłusty	łupl. ∥ P bardzo niedokładna	$PbO . PO_4$	3) w NO_3 się rozpuszcza	dtto	daje ołów
III. grom. Kamienie (Krzemiany) Steine Silicate	1. Twardce Sklerite.		1. **Korund** (Korund)	układ 1º 3ójosiowy ∞ P^2 . 4/3 P_2 . R . oR	kryształki luźne, ziarna lub drobny żwir	9	4	bezbarwny lub różnobarwny	prześwieca, przeźroczysty i nieprzeźroczysty p. szklisty	łupl. ∥ R i OR + E, dobry przewodnik ciepła	$Al_2 O_3$ i $(Fo_2 . O_3)$	kwasy nań nie działają	—	1) czerwony, rubin — 2) niebieski szafir — 3) fioletowy, ametyst wschodni — 4) żółty topaz wschodni — 5) ziemisty szmirgiel
			2. **Topaz** (Topas)	układ różnoosiowy ∞ P . ∞ P_2 . P	pręcikowe złożenie	8	3·5	blado-żółta r. żółtawa	prześwieca i przeźroczysty p. szklisty	łupl. ∥ oP. + E, dobry przewodnik ciepła	$5 (Al) Si O_5 + Al Si F_{10}$	3) HCl nie działa na niego w SO_3 wydziela nieco FlO_3	odmiany żółte wyrzarzone stają się czerwone (rubiny brazylijskie)	cenny kamień
			3. **Smaragd** (Smaragd)	układ 1º 3ójosiowy ∞ P . 0 P; lub ∞ P_2 P_2 . 0P.	dtto	7·5—8	2·7	zielona, żółta, niebieska	dtto	łupl. ∥ OP. + E, dobry przewodnik ciepła	$Be_3 (Al_2) Si_6 O_{18}$	—	—	1) szmaragd zielony — 2) akwamaryn zielono-niebieski — 3) beryl żółtawy (duże okazy z Uralu)
			4. **Turmalin** (Turmalin, Schörl)	układ 1º 3ójosiowy kryształki słupkowate półścienne	prążkowany lub włóknisty	7—7·5	3	rozmaicie ubarwiona zwykle barwa czarna	prześwieca, przeźroczysty i nieprzeźroczysty p. szklisty	łupl. ∥ R do ∞ P mała + E i — E (termoelektr.) dobry przewodnik ciepła	skład chem. nader zmienny i bardzo skomplikowany zawiera: Si, Al, Mg, Ca, Fe, Mn, Na, K, Li,	—	stapia się na szkło	1) Indygolit (szary, żółty, zielony) — 2) Rubelit czerwony — 3) Schörl czarny
			5. **Kwarzec** (Quarz)	układ 1º 3ójosiowy ∞ P . P .	bryłowaty, zbity, ziarnisty, pręcikowy	7	2·5—2·8	rozmaicie ubarwiony	prześwieca i nieprzeźroczysty, p. szklisty	+ E; dobry przewodnik ciepła przez tarcie fosforyzuje	$Si O_2$	3) w HFl rozpuszcza się	dtto	Liczne odmiany jako kamienie ozdobne, kryształ górny na soczewki, piasek na szkła
			6. **Granat** (Granat)	układ równoosiowy ∞ O; 202; 303/2	ziarnisty i zbity	6·5—7·5	3·5—4·3	dtto	przeźroczysty i nieprzeźroczysty, prześwieca p. szklisty	łupl. niedokładnie + E; dobry przewodnik ciepła	skład chem. bardzo zmienny	3) w HCl bardzo mało rozpuszcza się	topi się z sodą	Pyrop, Wezuwian, Epidot, Chryzolit, Dichroit (trójbarwny)
			7. **Opal** (Opal)	bezpostaciowy	nerkowaty, bulwiasty naciekowy	5·5—6·5	2·2	dtto	przeźroczysty, prześwieca p. szklisty	+ E; opalizuje dobry przewodnik ciepła	$Si O_2 + (3 — 35\%) H_2 O$	3) w gorącym ługu potas rozpuszcza się	utraca $H_2 O$, ze sodą topi się z burzeniem i daje szkliwo przeźroczyste	Liczne bardzo odmiany, kamień ozdobny
	2. Skaleniowce Spathe.		1. **Ortoklas**, Skaleń (Orthoclas, Feldspath)	układ 1º skośny o P . 2 P ∞ . ∞ P . ∞ P̶ ∞	bryłowaty, ziarnisty, zbity	6	2·5	dtto	przeźroczysty i nieprzeźroczysty, prześwieca p. szklisty	łupl. ∥ o P i ∞ P̶ ∞	$K_2 O . Al_2 O_3, 6 Si O_2 + H_2 O$	1) wietrzeje na kaolin 3) kwasy prawie nie działają	przed dmuchawką trudno topliwy	1) Adular — 2) Ortoklas — 3) kamień amazoński (na ozdoby)
			2. **Amfibol** (Amphibol, Hornblende)	układ 1º skośny o P_1 P . ∞ P . ∞ P̶ ∞	promienisty, włóknisty, ziarnisty	5—6	3	dtto	prześwieca i nieprzeźroczysty, p. szklisty	łupl. ∥ ∞ P	skład chem. bardzo zmienny	3) Cl O rozkłada częściowo, gdy amfibol Fe zawiera	topi się na szkło	1) Grammatyt — 2) Promieniec, Aktinolit — 3) Amfibol — 4) Asbest (włóknisty)
			3. **Augit** (Augit)	układ 1º skośny P . ∞ P . ∞ P̶ ∞ . ∞ P̶ ∞	dtto	5—6	2·8—3·5	dtto	dtto	dtto	dtto	3) kwasy bardo niedokładnie go rozkładają	dtto	1) Diopsid (ozdobny) — 2) Fassait — 3) Kokkolit — 4) Augit
	3. Zeolity Zeolithe.		1. **Stylbit** (Stilbit)	układ 1º skośny, kryszt. tabliczkowate	Promienisto-blaszkowaty	3·5—4	2·2	bezbarwny, czerwony, szary lub brunatny	dtto	łupl. ∥ ∞ P̶ ∞	$Al_2 Ca O_4, 6 Si O_2, 5 H_2 O$	3) Cl O łatwo go rozpuszcza, wydzielając galaretowatą Si	rozpada się na blaszki, nabrzmiewa i topi się dając emalię białą	w basaltach Islandyi, Färöer, Skye
	4. Łyszczyki Glimmer.		1. **Mika**, Łyszczyk (Glimmer)	układ różnoosiowy kryszt. tabliczkowate	blaszkowaty, łuskowaty	2—3	2·75 3	b. rozmaita	przeźroczysty, prześwieca p. perłowy	łupl. ∥ oP. blaszki sprężyste, giętkie	skład chemiczny bardzo zmienny	3) kwasy nie działają	łatwo topliwy na emalię białą lub szarą	optycznie 2-osiowy: Muscovit optycznie 1-osiowy: Biotit
			2. **Chloryt** (Chlorit)	układ 1º 3ójosiowy kryształy tabliczkowate	łuskowaty	1—1·5	2·78—2·9	zielona	dtto	łupl. ∥ oP blaszki giętkie	$Mg O, Si O_2$ lub $MgO . Al_2 O_3$	3) SO_3 (zgęszczony) go rozkłada	trudno topliwy	łupki chlorytowe magnetyt zawierające w Szwajcaryi i Tyrolu
	5. Tłustowce Steatyty Steatite.		1. **Łojek** (Talk)	układ różnoosiowy kryształy tabliczkowate ale rzadkie	blaszkowaty lub jednostajny	1 (1·5)	2·8	bezbarwny zwykle blado-zielony	półprzeźroczysty p. tłusty	łupl. ∥ oP. bardzo łagodny, tłustawy w dotknięciu	$3 Mg, O.4 Si O_2 + H_2 O$	3) kwasy wcale na niego nie działają	utraca $H_2 O$ i twardnieje, że szkło rysuje	talk, łojek do smarowania maszyn, steatyt, tłuszczyk, na ołówki białe i palniki gazowe
			2. **Serpentyn**, Wężowiec (Serpentin)	układ różnoosiowy	zbity, włóknisty	3—4	2·2—2·7	zielony, żółtawo-brunatny (plamisty, żyłkowo-pręgowany)	prześwieca i nieprzeźroczysty p. tłusty	w dotknięciu dość łagodny	$3 Mg O.2 Si O_2 + 2 HO$, często za Mg jest Fe	3) SO_3 i HCl rozkładają go, gdy sproszkowany	utraca $H_2 O$ i twardnieje w kolbce czernieje w ogniu dm. bieleje	na architektoniczne ornamenta, wazy, moździerzyki aptekarskie i inne rzeczy
			3. **Afrodyt**, Pianka morska, (Meerschaum)	bezpostaciowy	bulwiasty	2	0·8 ale i 1·3	biaława r. dtto	nieprzeźroczysty	przyjmuje $H_2 O$ i lgnie do języka	$Mg_2 Si_3 O_8 + 4H_2 O$	3) w kwasie solnym rozpuszcza się	utraca $H_2 O$ twardnieje i czernieje	wyroby piankowe
			4. **Kaolin** (Porcellanerde)	dtto	bryłowaty, ziemisty	1	2·2	dtto	dtto	dtto	$Al_2 O_3 . 2Si O + 2H_2 O$	3) HCl, NO_3 nieznacznie na porcelankę działają	utraca $H_2 O$ i twardnieje	wyroby porcelanowe znane: 1) chińskie od r. 185 przed Chrystusem, 2) europejskie od r. 1710 (Böttcher w Meissen Saksonii)
IV. grom. Soleńce Salze Halite	1. Węglany Carbonate.		1. **Wapień**, Kalcyt, (Kalkspath, Calcit)	układ 1º 3ójosiowy mR, mRn	ziarnisty, zbity, ziemisty (kreda)	3	2·6—2·8	b. rozmaita	nieprzeźroczysty (przeświecający, przeźroczysty) p. szklisty	łupl. ∥ R podwójnie załamuje światło	$Ca O . CO_2$	2) w 730 częściach $H_2 O$ rozpuszcza się, 3) w kwasach burzy	utraca $H_2 O$ i staje się Ca O (wapno wypalone)	wapień skrystalizowany (islandzki) jest dwułomny, (podwójnie łamiący światło)
			2. **Aragonit** (Arragonit)	układ różnoosiowy ∞ P . oP_2 dwojaki ∥ ∞ P	pręcikowy (grochowiec) skorupowy naciekowy	3·5—4	2·8—3	dtto	dtto	—	$Ca O . CO_2$ (czasem 1/4 — 4% $Sr O . CO_2$ domieszka)	dtto	dtto	1) Grochowiec Erbsenstein, 2) Źródłowiec Sprudelstein, 3) Żelazokwiecie Eisenblüthe
			3. **Dolomit** (Dolomit)	układ 1º 3ójosiowy R . (106° 15′) 2R, 4R, — ½ R	zbity, krystaliczny lub jednostajny	3·5—4	2·9	biała i szara lub inna b. r. biaława	prześwieca, nieprzeźroczysty, p. perłowy	łupl. ∥ R	$Ca O, CO_2 + Mg O . CO_2$	3) w kwasach burzy tylko sproszkowany	dtto	zbity dolomit nazwał Klaproth Gurhofian
			4. **Magnezyt** (Magnezyt)	układ 1º 3ójosiowy R	ziarnisty i pręcikowy	4—4·5	2·9—3·1	śnieżno biały (lecz i szarawy) r. dtto	nieprzeźroczysty	odłam równy	$Mg O . CO_2$	3 kwasy go rozpuszczają, gdy sproszkowany i przy działaniu ognia	przed dmuchawką nie topliwy, a ze sodą reaguje na mangan	służy do otrzymywania CO_2 (we fabrykach wody sodowéj)
			5. **Soda** (Soda)	układ 1º skośny (kryształy sztuczne duże)	proszkowate powłoki ale krystaliczne	1—1·5	1·5	bezbarwna staje się białawą, gdy zwietrzeje	przeświecająca i nieprzeźroczysta p. szklisty	smak ługowy	$Na_2 O . CO_2 + H_2 O$	1) utraca $H_2 O$ t. j. wietrzeje, 2) w $H_2 O$ rozpuszcza się, 3) w kwasach burzy	Topi się na szkliwo	używana we fabrykacyi szkła, mydła etc.
	2. Siarkany Sulfate.		1. **Gips** (Gyps)	układ 1º skośny — P . ∞ P ∞ . ∞ P̶ ∞ (dwojaki strzałkowate)	włóknisty, ziarnisty, zbity (alabaster)	2	2·4	bezbarwny biały i różnej b. r. dtto	przeźroczysty i nie — lub prześwieca p. perłowy	łupl ∥ ∞ P̶ ∞ (wyborna)	$Ca O . SO_3 + H_2 O$	2) w $H_2 O$ nieco się rozpuszcza	utraca $H_2 O$ (mączka gipsowa)	do uprawy ról — na ozdoby etc., alabaster do rzeźbiarstwa
			2. **Baryt** (Schwerspath)	układ różnoosiowy ∞ P̆ ∞ . ∞ $P̄_2$. P̆ ∞; (tabliczki)	pręcikowy, zbity, krystaliczny	3—3·5	4·5—4·7	dtto	dtto p. szklisty	łupl. ∥ ∞ P̆ ∞ (wyborna)	$Ba O . SO_3$	3) kwasy i zasady na niego nie działają	bardzo trudno się topi a płomień na żółto-zielono zabarwia	na farby i szkło mleczne
			3. **Ałun** (Alaun)	układ równoosiowy O	włóknisty, zbity, często jako wykwit	2—2·5	1·8	dtto	przeźroczysty i przeświecający, p. szklisty	smak słodkawo-ściągający	$Al_2 S_3 O_{12} + K_2 SO_4 + 24 H_2 O$	2) w $H_2 O$ rozpuszcza się	utraca $H_2 O$, nabrzmiewa i topi się	na lekarstwo, w garbarstwie, fabrykacyi papieru i dla farbiarzy potrzebny
	3. Fosforany Phosphate.		1. **Apatyt**, Mylnik (Apatit)	układ różnoosiowy ∞ P . oP .	ziarnisty. zbity, ziemisty (fosforyt)	5	3	białawy lub zielony (szparagowiec)	przeźroczysty lub nieprzeźroczysty lub prześwieca p. szklisty	łupl. ∥ ∞ P i oP niezupełnie	$Ca O . PO_4$	3) w kwasach: NO_3 HCl rozpuszcza się	przed dmuchawką trudno topliwy	Szparagowiec (kamień ozdobny), fosforyt (osteolit) na uprawę ról, Fosforyty Podola
			2. **Turkus** (Kalait) (Türkis)	bezpostaciowy	skrytopostaciowy nerkowaty	6	2·68—2·8	niebieskawy lub jasno zielony r. dtto	nieprzeźroczysty	—	$2 (Al_2) O_3 P_2 O_5 + 5 H_2 O$	w kwasach się rozpuszcza	w kolbce pryska i czernieje, w ogniu nie topliwy	kamień ozdobny
	4. Borany Borate.		1 **Boraks** (Tynkal) (Borax)	układ 1º skośny ∞ P . ∞ P̶ ∞ . ∞ P̶ ∞ . oP . P	ziarna krystaliczne	2—2·5	1·8	białawy r. dtto	prześwieca — p. szklisty	smak słodko-ługowy	$Na_2 B_4 O_7 + 10 H_2 O$	2) w $H_2 O$ rozpuszcza się	daje szkliwo z wieloma minerałami	do rozbioru chemicznego i lutowania metali
	5. Azotany Nitrate.		1. **Nitryt**, Saletra (Natriumsalpeter)	układ różnoosiowy (kryształy sztuczne duże)	powłoki krystaliczne, wykwity	2	2	dtto	dtto	łupl. ∥ ∞ P̆ ∞	KNO_3	2) dtto	bardzo łatwo topi się, a płomień fioletowy	do prochu strzelniczego i fabryki szkła
	6. Chlorany Chlorate.		1. **Sól** (Steinsalz)	układ równoosiowy ∞ 0 ∞	ziarnista, pręcikowa, zbita (krysztaliczna)	2	2·2	b. rozmaita	prześwieca i przeźroczysta p. szklisty	łupl. ∥ ∞ O ∞ przyciąga chciwie H_2O	Na . Cl	2) dtto	rozpryskuje się i topi się zabarwiając płomień czerwono-żółto	do przyprawy potraw, solenia mięsa, dla bydła i nawóz — do otrzymania kw. solnego, salmiaku na lekarstwo itp.
			2. **Salmiak** (Salmiak)	dtto	pręcikowy (ziemisty)	2	1·5	szarawy lub białawy	przeświecający p. szklisty	smak słony kłujący	$NH_4 Cl$	2) dtto	ulatnia się	potrzebny przy lutowaniu metali, do otrzymania wody królewskiéj i amoniaku
	7. Fluorany Fluorate.		1. **Fluoryt**, Topnik (Flusspath)	dtto ∞ 0 ∞, lub O (rzadziej)	zbity ziarnisty krystaliczny	4	3·2	b. rozmaita r. biała	dtto	łupl. ∥ O, fosforyzuje	$Ca Fl_2$	3) w kwasie SO_3 rozpuszcza się	Rozpryskując topi się	na ozdoby kamieniarskie i jubilerskie
	8. Tlenki metaloidów Oxyde.		1. **Sassolin**, kw. borowy (Sassolin)	układ 3-skośny oP . ∞ P̆ ∞ (rzadkie)	łuszczkowaty	—		szarawy lub białawy	dtto	łupl. ∥ oP smak kwaskowaty	$H_3 BO_3$	2) w $H_2 O$ rozpuszcza się i w wyskoku	płomień zabarwia zielono	w barwierstwie i jako lek używany
V. grom. Rośleńce Phytogenide v. Anthracide	1. Żywice Harze		1. **Bursztyn** (Bernstein)	bezpostaciowy	bryły, odłamki, ziarna	2—2·5	1·06—1·1	b. żółta r. dtto	przeźroczysty i przeświecający p. tłusty	— E	$C_{10} H_8 O$ (lub $C_{40} H_{32} O_4$)	w ogrzanym wyskoku w większej części się rozpuszcza	topi się w 28·7° C i woń daje, a pali się jasnym płomieniem	na ozdoby i cybuszki, do kadzenia, na lakiery, kw. bursztynowy i olejek
			2. **Skałolej**, (nafta, ropa, kipiączka, olej skalny) (Erdöl, Petroleum)	dtto (płyn)	płyn	—	0·7—0·9	żółta i brunatna	dtto	—	C . H (w stos. 1 : 2)	przyjmuje O z powietrza i gęstnieje na ozokeryt a potem na asfalt	spala się bardzo łatwo	rafinowana nafta do świecenia maź górska na smarowidło wozów i na gaz świetlny
			3. **Ozokeryt** (Ozokerit)	dtto	bryły	—	0·95—0·97	dtto	nieprzeźroczysty p. tłusty	zapach aromatyczny daje się krajać i ugniatać	$C_{(85·7)}$ 14·3	w terpentynie się rozpuszcza	pali się jasnym płomieniem	świece, kamfina, parafina
			4. **Asfalt**, Smoła ziemna (Asfaltos, Erdpech)	dtto	dtto	2	1—1·2	czarny r. dtto	dtto	zapach żywiczny	$C_{(76—89)} H_{(9—10)} O_{10}$	w wyskoku się rozpuszcza ale bardzo mało w eterze w większej części	topi się w 90°—100° C, a pali się kopcąco	chodniki asfaltowe, na balsamowanie ciał u Egipcyan, a w Babilonie r. 2000 p. Chr.
	2. Węgle Kohlen.		1. **Antracyt**, Węglomień (Anthracit)	dtto	zbity	2—2·5	1·3—1·6	żelezisto-czarna r. dtto	nieprzeźroczysty p. nieco metaliczny	—	$C_{(90—94)} H_{(2—4)} O_{(4—2)}$	—	trudno się rozpala, tylko w piecu o silnym przeciągu, daje mało popiołu (1—5)	Alpy, Anglia — Pensylwania (półn. Ameryka, góry Alleghary)
			2. **Czarnowęgiel** (Węgiel kamienny) (Schwarzkohle)	dtto	ziemisty lub zbity	2—2·5	1·2—1·5	czarna lub brunatna r. dtto	nieprzeźroczysty mały połysk	okazuje strukturę drzewa	$C_{(72—90)} H_{(3·6—6·2)} O_{(2·7—18)}$	—	pali się kopcąc, ma mocny zapach i dość dużo daje popiołu (0·7—12·5)	znany był w Chinach od r. 1270 wedł. Marka Polo
			3. **Rudowęgiel** (Lignit) (Braunkohle)	dtto	ziemisty, zbity	1—2·5	1·2—1·4	cisawa, ciemno-brunatna r. dtto	nieprzeźroczysty	dtto	$C_{(63—71·7)} H_{(4·5—6)} O_{(18—36)} S_{(6·6)}$	—	pali się łatwo, wydaje zapach smędu i bardzo dużo popiołu (1·7—15)	parafina (z 350 kg. węgla otrzymują 4 kg. parafiny)
			4. **Torf** (Torf)	dtto	włóknisty, zbity, ziemisty	—	0·8	żółtawo-brunatny	dtto	masa włóknista	$C_{(50—66)} H_{(5—10)} O_{(18—31)}$	—	tylko wysuszony pali się z bardzo nieprzyjemną wonią, a popiołu (1·7—14)	rozległe torfowiska: półn. Europa, Syberya, nad Wisłą dolina Nowotarska, na Podolu etc.

KRONIKA I STATYSTYKA ZAKŁADU.

Skład grona nauczycielskiego.

Dyrektor:

Krygowski Antoni, członek Rady szkolnéj okręgowéj. Rozporządzeniem W. Rady szk. kraj. z d. 17. października 1883 l. 10.769 uwolniony od obowiązku wykładania nauki w klasach dla słabości oczu.

Profesorowie:

Zegadłowicz Tytus, ksiądz obrz. gr. kat., uczył języka niemieckiego w klasie V., historyi powszechnéj w klasie IV., VI., VII. i VIII., propedeutyki w VII. i VIII. tygodniowo godzin 21.

Pietrzycki Piotr, ksiądz obrz. łać. katecheta, uczył we wszystkich klasach i w obu oddziałach klasy I. religii; tygodniowo godzin 18.

Bobrzyński Wincenty, uczył języka łacińskiego w klasie I. A., języka niemieckiego w klasie I. A. i VIII.; tygodniowo godzin 18.

Pawlica Jan, uczył języka łacińskiego w klasie VI. i VII. i języka greckiego w klasie VI. i VII.; tygodniowo godzin 20.

Gąsiorowski Albert, uczył języka polskiego w klasie I. A., II., V. i VI., geografii w klasie I. A., i historyi i geografii w klasie II. i V.; tygodniowo godzin 19.

Myjkowski Walenty, uczył matematyki w klasie IV., VI., VII., VIII., fizyki w IV., VII. i VIII.; tygodniowo godzin 20.

Dziama Tomasz, uczył języka łacińskiego w klasie I. B. i VIII. i języka greckiego w klasie VIII.; tygodniowo godzin 18.

L i z a k J u l i a n, uczył matematyki w klasie III. i V., geografii w klasie I. B., języka niemieckiego w klasie IV. i VI.; tygodniowo godzin 19.

F r ą c k i e w i c z M i c h a ł, uczył języka greckiego w klasie III. i IV., języka polskiego w klasie VII. i VIII., języka niemieckiego w klasie III. i VII.; tygodniowo godzin 23.

N a u c z y c i e l e:

G u ń k i e w i c z L e o n, uczył matematyki w klasie I. A., I. B., i II., historyi naturalnéj w klasie I. A., I. B., II. i III. (w II. półr. fizyki w klasie III.) V. i VI.; tygodniowo godzin 21.

T o t a L u d w i k, uczył języka łacińskiego w klasie IV. i V.; greckiego w klasie V.; tygodniowo godzin 17.

Z a s t ę p c y n a u c z y c i e l i:

T r o y n i a r W o j c i e c h, (z powodu słabości godziny jego rozebrali profesorowie Pawlica, Frąckiewicz i zast. naucz. Barański).

S r o k o w s k i W ł a d y s ł a w, uczył języka niemieckiego w klasie II. języka polskiego I. A., III. i IV.; tygodniowo godzin 17.

B a r a ń s k i F r a ń c i s z e k, uczył języka łacińskiego w II. i III.; języka polskiego w I. B. i języka niemieckiego w I. B., tygodniowo godzin 23.

N a u c z y c i e l e p r z e d m i o t ó w n a d o b o w i ą z k o w y c h:

Z e g a d ł o w i c z T y t u s, uczył historyi kraju rodzinnego w klasie IV., VI. i VII; tygodniowo godzin 3 i śpiewu tygodniowo godzin 4.

B o b r z y ń s k i W i n c e n t y, uczył języka francuskiego tygodniowo godzin 4.

S r o k o w s k i W ł a d y s ł a w, uczył historyi kraju rodzinnego w klasie III; tygodniowo 1 godzina. Za Troyniara Wojciecha uczył kaligrafii w I. i II; tygodniowo godzin 2.

II.

Plan nauki.

I. Klasa.

Gospodarze: w oddziale *a*) Leon Guńkiewicz; w oddziale *b*) Franciszek Barański.

Religia: 2 godziny tygodniowo. Nauka wiary i obyczajów podług książki Zielińskiego.

Język łaciński: 8 godzin tygodniowo. Odmiana prawidłowa: imion, czasowników i najpotrzebniejsze reguły składni, podług gramatyki Dra Samolewicza. Ćwiczenia w tłumaczeniu z polskiego na łacinę i odwrotnie podług książki Samolewicza. Od listopada co tydzień extemporale lub zadanie szkolne.

Język polski: 3 godziny tygodniowo. Z gramatyki najważniejsze zasady głosowni w połączeniu z pisownią, nauka o zdaniu pojedynczém i określnikach tegoż, interpunkcya, odmiana imion, według gramatyki Małeckiego. Czytanie stataryczne i kursoryczne większéj części ustępów, zawartych w I. tomie Wypisów dla klas niższych gimnazyalnych, w połączeniu z opowiadaniem i uczeniem się na pamięć ustępów poetycznych, a przedewszystkiem prozaicznych. Co miesiąc 2 zadania domowe, 1 szkolne i 1 ćwiczenie ortograficzne.

Język niemiecki: 6 godzin tygodniowo. Odmiana prawidłowa imion i czasowników w połączeniu z najpotrzebniejszymi regułami składni szyku. Czytanie i tłumaczenie z języka niemieckiego na polski i odwrotnie, wygłaszanie z pamięci celniejszych ustępów podług wypisów Rebena. Co miesiąc 2 zadania szkolne, 1 domowe i 1 dyktat.

Geografia: 3 godziny tygodniowo. Ogólne pojęcia i wiadomości wstępne z kosmografii i geografii matematycznéj, geografia polityczna i fizyczna wszystkich części ziemi; najważniejsze wiadomości z geografii politycznéj, dokładniejszy przegląd polityczny Europy, podług książki Benoniego, metodą konstrukcyjną.

Matematyka: 3 godziny tygodniowo. Z arytmetyki dziesiątkowy układ liczb, cztery działania liczbami całemi, mianowanemi i niemianowanemi; metryczne miary i wagi, sposoby skracań rachunkowych, podzielność liczb, ułamki zwykłe i dziesiętne według książki Bączalskiego. Z geometryi: nauka o liniach, o kole, o kątach, trójkątach podług książki Močnika w tłumaczeniu polskiém Sternala. Częste ćwiczenia domowe, co miesiąc jedno szkolne.

Historya naturalna: 2 godziny tygodniowo. Zwierzęta ssące, owady wielonogie, pajęczaki, robaki, mięczaki, szkarłupnie, jamochłonne, pierwotniaki, podług książki Nowickiego.

Rysunki: 4 godziny tygodniowo. Rysowanie z wolnej ręki płaskich figur geometrycznych, według wzorów, które sam nauczyciel na tablicy rysuje i takowe wyjaśnia, a mianowicie: rysowanie prostych i krzywych linij, kątów, trójkątów i t. d. Ornament geometryczny, pierwsze początki ornamentu płaskiego.

II. Klasa.

Gospodarz: Albert Gąsiorowski.

Religia: 2 godziny tygodniowo. Historya starego testamentu podług książki ks. Tomasza Dąbrowskiego.

Język łaciński: 8 godzin tygodniowo. Powtórzenie odmian prawidłowych. Nauka odmian nieprawidłowych, verba anomala i defectiva, przyimki, spójniki, przysłówki, gerundium i gerundivum, accusativus i nominativus cum infinitivo, participia i ablativus absolutus, coniunctivus po ut, ne, quin, quod i quominus podług gramatyki Dra Samolewicza. Ćwiczenia podług książki Samolewicza. Co tydzień zadanie szkolne, co 14 dni zadanie domowe.

Język polski: 3 godziny tygodniowo. Głosownia w połączeniu z pisownią, odmiana czasowników, stopniowanie przymiotników, nauka o zdaniu złożonem i składnia zgody podług gramatyki Małeckiego. Czytanie II. tomu „Wypisów dla niższych

klas gimnazyalnych", uczenie się na pamięć, deklamacya ustępów poetycznych i prozaicznych. Co 14 dni zadanie domowe, co miesiąc zadanie szkolne i ćwiczenie ortograficzne.

Język niemiecki: 5 godzin tygodniowo. Powtórzenie nauki o formach prawidłowych. Odmiana mocna czasowników i uzupełnianie nauki o czasowniku. Ćwiczenia w szyku wyrazów. Nieodmienne części mowy. Czytanie i rozbieranie łatwiejszych powiastek. Gramatyka i ćwiczenia Rebena. Miesięcznie 1 domowe, 2 szkolne zadania i 1 ćwiczenie ortograficzne.

Historya i geografia: 4 godziny tygodniowo. *a)* Historya starożytna w połączeniu z geografią starożytną, biograficznie wykładana podług Weltera w tłumaczeniu polskiém Sawczyńskiego t. I., *b)* Geografia fizyczna i polityczna Azyi i Afryki, południowéj i zachodniéj Europy podług książki Dziedzickiego i Baranowskiego.

Matematyka: 3 godziny tygodniowo. Arytmetyka: powtórzenie ułamków, stosunki, proporcye, reguła trzech, praktyka włoska, rachunki procentowe, miary, wagi i monety krajowe i zagraniczne. Geometrya: główne własności trójkątów, czworoboki, wieloboki; nauka o kole, zmiana i podział figur prostokreślnych. Książki do arytmetyki: Močnik w tłumaczeniu Bączalskiego; do geometryi: Močnik w tłumaczeniu Sternala. Częste ćwiczenia domowe, co miesiąc zadanie szkolne.

Nauki przyrodnicze: 2 godziny tygodniowo. W I. półroczu ptaki, płazy, ryby; w II. półroczu botanika, podług książki Hükla.

Rysunki: 4 godziny tygodniowo, jak w klasie I., z rozwinięciem ornamentu stylowego w konturach.

III. Klasa.

Gospodarz: Michał Frąckiewicz.

Religia: 2 godziny tygodniowo. Historya nowego zakonu, według książki ks. Tomasza Dąbrowskiego.

Język łaciński: 6 godzin tygodniowo. Z gramatyki: nauka składni: o przypadkach według gramatyki Samolewicza. Lektura: Cornelius Nepos: Aristides, Hannibal, Pausanias, Phocion, Miltiades, Cato, Themistocles, Atticus, Pelopidas. Ćwiczenia do tłumaczenia z polskiego na łacińskie Próchnickiego. W I. półroczu co 10 dni zadanie szkolne, co 14 dni zadanie domowe; w II.

półroczu co 10 dni zadanie szkolne albo domowe, przeważnie extemporalia.

Język grecki: 5 godzin tygodniowo. Odmiana imion i czasowników aż do perfectum włącznie, podług gramatyki Curtiusa, w tłumaczeniu Sternala i Samolewicza. Tłumaczenie z greckiego na polskie i odwrotnie podług książki Schenkla. Co 14 dni zadanie szkolne, co miesiąc zadanie domowe.

Język polski: 3 godziny tygodniowo. Nieodmienne części mowy, składnia, pisownia, interpunkcya, podług gramatyki Małeckiego. Czytanie III. tomu „Wypisów dla niższych klas gimnazyalnych“, uczenie się na pamięć ustępów i deklamacya. Co 10 dni pisemne zadanie domowe albo szkolne naprzemian.

Język niemiecki: 4 godziny tygodniowo. Składnia zgody, rządu i szyku odnośnie do gramatyki Schobera na czytanych ustępach. Czytanie, tłumaczenie i opowiadanie czytanych ustępów z Wypisów Hamerskiggo na klasę III. Co 14 dni zadanie szkolne, co miesiąc domowe.

Historya i geografia: 3 godziny tygodniowo. Historya wieków średnich podług Weltera (Sawczyńskiego); geografia fizyczna i polityczna środkowéj Europy, Ameryki i Australii podług książki Dziedzickiego i Baranowskiego, historya i geografia naprzemian.

Matematyka: 3 godziny tygodniowo. Z arytmetyki cztery działania z liczbami nieskończonymi i wyrażeniami algebraicznymi; nauka o ułamkach, wynoszenie do kwadratu i sześcianu i odpowiednie pierwiastkowanie, z użyciem skróconego pierwiastkowania; permutacye i kombinacye. Z geometryi uzupełnienie kursu klasy drugiéj w myśl nowego rozporządzenia i nauka o kole stosownie do tegoż przypisu. Odpowiednie ćwiczenia domowe i co miesiąc zadanie szkolne.

Nauki przyrodnicze: 2 godziny tygodniowo. W I. półroczu: Mineralogia podług książki Łomnickiego. W II. półroczu: Fizyka podług Kunzeka, przełożył Dr. Stanecki. Ogólne własności ciał, nauka o cieple i najważniejsze zasady chemii.

Rysunki: 3 godziny tygodniowo. Ćwiczenia w rysowaniu ornamentów podług wzorów, które nauczyciel na tablicy sam wykonuje z uwzględnieniem stylów. Rysunek z dobrych wzorów litografowanych, w dalszym ciągu téj nauki rysowanie ornamentów podług modeli gipsowych.

IV. Klasa.

Gospodarz: Ludwik Tota.

Religia: 2 godziny tygodniowo. Obrzędy kościelne według książki Jachimowskiego.

Język łaciński: 6 godzin tygodniowo. Z gramatyki Samolewicza: nauka o słowie §. 211–298. Lektura: Caesaris commentarii de bello Gallico lib. I., II., III. podług wydania Hofmana. Ćwiczenia do tłumaczenia z polskiego na łacińskie — Jerzykowskiego. Co 14 dni zadanie domowe, co 3 tygodnie zadanie szkolne.

Język grecki: 4 godziny tygodniowo. Dalszy ciąg odmiany czasowników na ω, odmiana czasowników na μι, odmiany nieprawidłowe i najważniejsze rzeczy ze składni. Tłumaczenie z greckiego na polskie i odwrotnie; tłumaczenie bajek i anegdot. Co 14 dni zadanie szkolne i domowe na przemian. Książki te same co w III. klasie.

Język polski: 3. godziny tygodniowo. Powtórzenie i uzupełnienie gramatyki z lat poprzednich, poczém zwracano uwagę uczniów na błędy, które w potocznéj mowie popełniano; nauka o zdaniu złożoném, pisownia i o wierszowaniu według gramatyki Małeckiego. Główniejsze zasady stylistyki, obznajomienie uczniów z ważniejszymi rodzajami poezyi w sposób przystępny; czytanie, objaśnienie i opowiadanie ustępów z IV. tomu „Wypisów dla niższych klas gimnazyalnych“. Co 14 dni wypracowanie domowe lub szkolne.

Język niemiecki: 4 godziny tygodniowo. Czytano Wypisy Hamerskiego, z objaśnieniem gramatyczném; szczegółowo z gramatyki nauka o zdaniach złożonych i ściągnionych. Co 10 dni zadanie domowe albo szkolne.

Historya i statystyka: 4 godziny tygodniowo. W I. półroczu: Dzieje nowożytne podług Weltera w tłumaczeniu Sawczyńskiego i polityczna geografia Europy. W II. półroczu: Statystyka monarchii austryacko-węgierskiéj podług Szaraniewicza metodą konstrukcyjną, z uwzględnieniem dziejów Austryi.

Matematyka: 3 godziny tygodniowo. Arytmetyka: Przestawianie, kombinowanie, stosunki, proporcye składane, reguła trzech składana, prowizya, kapitał, czas, procent składany, zrównanie 1. stopnia o 1 i 2 niewiadomych. Geometrya: Główne

własności elipsy, hyperboli, paraboli; stereometrya. Książki tych samych autorów co w III. klasie. Częste ćwiczenia domowe, co miesiąc zadanie szkolne.

Fizyka: 3 godziny tyg. Statyka, hydrostatyka, aerostatyka, dynamika, akustyka, optyka, podług książki Dra Staneckiego.

Rysunki: 3 godziny tygodniowo. Jak w III. klasie z rozszerzeniem użycia modeli gipsowych.

V. Klasa.

Gospodarz: Julian Lizak.

Religia: 2 godziny tygodniowo. Dogmatyka ogólna według książki Jachimowskiego.

Język łaciński: 6 godzin tygodniowo. Lektura: Livius: lib. I.; lib. II. 1—26. Ovidius: Trist. lib. I. 1.; lib. IV. 10; Fast. lib. I. 469—586. II. 83—240. Met. lib. I. od 89—415. lib. VIII. do 235. Uczenie się na pamięć celniejszych ustępów. Powtórzenie i uzupełnienie gramatyki (1 godz.) podług Samolewicza. Ćwiczenia stylistyczne podług książki Jerzykowskiego. Co miesiąc zadanie domowe, co miesiąc szkolne. Odpowiedne partye ze starożytności i literatury.

Język grecki: 5 godzin tygodniowo. Lektura: w pierwszem półroczu Ksenofont. Cyropedya: Życie młodociane Cyrusa, Cyrus i Astyages, Pierwsze polowanie, Cyrus dowódcą Persów. W II. półroczu Homeri Ilias lib. I. II. Co tydzień 1 godzina lektury Ksenofonta: Anabazis: Przygotowania wojenne, Pochód przeciw królowi, Bitwa pod Kunaksą. Powtórzenie i uzupełnienie gramatyki o formach i nauka o przypadkach i przyimkach wraz z tłumaczeniem podług Schenkla w przekładzie Samolewicza. Co 4 tygodnie wypracowanie pisemne. Uczenie się na pamięć celniejszych ustępów. Odpowiedne partye ze starożytności i literatury.

Język polski: 3 godziny tygodniowo. Czytanie celniejszych ustępów z staropolskich pomników literatury z „Wypisów Karola Mecherzyńskiego“ tom I., w połączeniu z gramatycznymi uwagami. Etymologia według gramatyki Małeckiego. Historycznoliterackie uwagi nad literaturą polską aż do Kochanowskiego. Z nowszych autorów czytano Brodzińskiego, „Maryą“ Malczewskiego i „Konrada Wallenroda“ Mickiewicza. Deklamacya. Co 3 tygodnie zadanie pisemne.

Język niemiecki: 4 godziny tygodniowo. Czytanie „Wypisów Jandaurka“ z stósowném objaśnieniem gramatycznêm i stylistycznêm. Ćwiczenia w opowiadaniu; uczenie się na pamięć celniejszych ustępów. Zadania na miesiąc: jedno szkolne, jedno domowe.

Historya powszechna i geografia: 3 godziny tygodniowo. Dzieje starożytne aż do końca trzeciego stulecia przed Chr. podług książki Gindelego, w tłumaczeniu Markiewicza.

Matematyka: 4 godziny tygod. Uzasadnienie działań rachunkowych i ich prawa z ilościami nieskończonymi i algebraicznymi, układy liczb w ogóle, a szczegółowo układ dziesiętny; podzielność liczb i wielomianów; ułamki zwykłe i dziesiętne; proporcya i jej zastósowanie; równania pierwszego stopnia o jednéj i o kilku nieznajomych. Z geometryi planimetrya z uwzględnieniem nowéj instrukcyi. Odpowiedne ćwiczenia domowe, co miesiąc zadanie szkolne.

Historya naturalna: 2 godziny tygodniowo. Mineralogia systematyczna w połączeniu z geognozyą, podług Łomnickiego. Botanika systematyczna w połączeniu z paleontologią; geograficzne rozszerzenie się roślin podług Bila, w tłumaczeniu Łomnickiego.

VI. Klasa.

Gospodarz: Jan Pawlica.

Religia: 2 godziny tygodniowo. Dogmatyka szczególna, podług książki Jachimowskiego.

Język łaciński: 6 godzin tygodniowo. Lektura: Sallusti de bello Jugurthino: Vergilii Aeneidos lib. II. 1—444 i III. Laudes vitae rusticae; Eccl. I. Nadto wzięto starożytności prywatne. Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne podług ćwiczeń Trzaskowskiego, część I. Co 14 dni wypracowanie domowe, co miesiąc szkolne.

Język grecki: 5 godzin tygodniowo. Lektura: Homeri Iliad. lib. I.. VI., XII.; Odyss. lib. I., VI., X., XI., podług wydania Hocheggera. Starożytności prywatne greckie, a z mytologii 10 najważniejszych bóstw. Uzupełnienie gramatyki. Co trzy tygodnie wypracowanie pisemne.

Język polski: 3 godziny tygodniowo. Czytanie celniejszych ustępów autorów złotego wieku literatury polskiéj, podług „Wy-

pisów Karola Mecherzyńskiego“ tom I. Historyczno-literackie, gramatyczne i estetyczne uwagi nad literaturą tego okresu. Co 3 tygodnie wypracowanie pisemne. Czytano „Pana Tadeusza“ Mickiewicza.

Język niemiecki: 5 godz. tygodniowo. Czytano i rozbierano ustępy z wypisów Harwota, uwzględniając stosunki gramatyczne, stylistyczne i logiczne, wprawiano się w tworzenie i odtwarzanie dyspozycyi oraz zbieranie materyału do utworzenia sobie charakteru działających osób w czytanym utworze. Uczono się na pamięć dowolnych utworów poetycznych i trudniono się lekturą domową wskazanych dzieł. Co dwa tygodnie na przemian: zadanie szkolne lub domowe.

Historya powszechna: 3 godziny tygodniowo. Historya wieków średnich w połączeniu z geografią podług Gindelego Markiewicza.

Matematyka: 3 godziny tygodniowo. Z algebry: potęgi, pierwiastki, logarytmy, zrównania pierwszego stopnia o jednéj lub więcéj nieznajomych. Z geometryi: stereometrya i trygonometrya prostokreślna, podług Močnika w tłumaczeniu Staneckiego. Co miesiąc jedno zadanie szkolne i odpowiedne zadania domowe.

Historya naturalna: 2 godziny tygodniowo. Zoologia systematyczna w połączeniu z paleontologią, geograficzne rozszerzenie się zwierząt podług książki Nowickiego.

VII. Klasa.

Gospodarz: Walenty Myjkowski.

Religia: 2 godziny tygodniowo. Etyka chrześciańsko-katolicka podług Soleckiego.

Język łaciński: 5 godzin tygodniowo. Lektura: Ciceronis oratio in Catil. I., in Verrem IV 1—44. Cato maior. Vergili Aeneid. lib. VI. IX. podług wydania Hoffmana. Ćwiczenia gramatyczno stylistyczne podług Próchnickiego. Co 14 dni wypracowanie piśmienne.

Język grecki: 4 godziny tygodniowo. Lektura: Demostenesa filipika 1. i 2. o pokoju. Z tragedyi Sofoklesa: Aias. Gramatyka: infinitivus, participium, atrakcya. Co miesiąc zadanie domowe lub szkolne.

Język polski: 3 godziny tygodniowo. Czytanie celniejszych ustępów z okresu panegiryczno-makaronicznego i Stanisławow-

skiego (Wyp. dla wyż. gimn. t. II. Cz. I.) w połączeniu z historyczno-literackimi uwagami nad tymi okresami. Zadanie co 3 tygodnie jedno.

Język niemiecki: 4 godziny tygodniowo. Czytano Schillera: „Maria Stuart“, „Jungfrau von Orleans“, z Goethego: „Hermann und Dorothea“, „Iphigenie auf Tauris“. Prócz tego wybór z prozy i z poezyi z wypisów „Harwota“ tom II. Co miesiąc jedno zadanie szkolne, jedno domowe.

Historya powszechna: 3 godziny tygodniowo. Dzieje nowsze aż do najnowszych czasów według Gindelego - Markiewicza.

Matematyka: 3 godzin tygodniowo. Algebra: Zrównania nieoznaczone I. stopnia, zrównania kwadratowe i wykładnicze o 1 i 2 niewiadomych; postęp różnicowy i geometryczny z zastósowaniem do procentu składanego i obliczenia renty, permutacye, kombinacye, waryacye, wzór Newtona do potęgowania dwumianu. Analityka w płaszczyźnie. Książki, ćwiczenia i zadania jak w V. klasie.

Fizyka: 3 godziny tygodniowo. Ogólne własności ciał, chemiczne połączenie i rozkład, statyka, dynamika, o cieple podług książki Chlebowskiego.

Logika: 2 godziny tygodniowo. Logika ogólna, podług Kremera.

VIII. Klasa.

Gospodarz: Tomasz Dziama.

Religia: 2 godziny tygodniowo. Historya kościelna, podług Jachimowskiego.

Język łaciński: 5 godzin tygodniowo. Horatii 25 ód. Epodon 3; Satyra 2; 1. Epistuła; Taciti Agricola. Annal I—II, 45. Pogląd na literaturę łacińską. Ćwiczenia stylistyczne Próchnickiego i zadania pisemne jak w VII. klasie.

Język grecki: 5 godzin tygodniowo. Platona: Laches i Eutyfron. Sofoklesa: Elektra. Pogląd na literaturę grecką. Co miesiąc zadanie szkolne lub domowe.

Język polski: 3 godziny tygodniowo. Czytanie celniejszych ustępów z autorów ostatniego okresu w połączeniu z historyczno-literackimi i estetycznymi uwagami nad tym przedmiotem, podług wypisów dla wyż. gimn. t. II., część II. Nauka poezyi według Cegielskiego. Co miesiąc zadanie piśmienne.

Język niemiecki: 4 godziny tygodniowo. Czytanie dramatu Schillera: „Wallenstein“. Goethego „Iphigenie auf Tauris“ i „Hermann und Dorothea“. Prócz tego wybór z prozy i z poezyi z Wypisów Harwota tom II. i krótki pogląd na rozwój literatury niemieckiéj. Zadanie jak w VII. klasie.

Historya i statystyka: 3 godziny tygodniowo. Historya Austryi. Powtórzenie historyi greckiéj i rzymskiéj. Geografia i statystyka Austryi podług Hannaka.

Matematyka: 2 godziny tygodniowo. Powtórzenie, uporządkowanie i zastósowanie w przykładach całego przedmiotu nauki. Co miesiąc jedno zadanie.

Fizyka: 3 godziny tygodniowo. Mechaniczna teorya ciepła, akustyka, magnetyzm, elektryczność i optyka według książki Chlebowskiego.

Psychologia: 2 godz. tygodniowo, według książki Crügera.

Nauki nadobowiązkowe

dla uczniów bezpłatnie.

I. Historya kraju rodzinnego: Stopień niższy, t. j. klasa III. i IV. i stopień wyższy czyli klasa VI. i VII. W każdéj klasie po 1 godzinie tygodniowo; na obu stopniach od czasów najdawniejszych do najnowszych, w połączeniu z historyą Austryi i powszechną; na niższym stopniu używano metody biograficznéj, na wyższym stopniu według zapisków synchronistycznych, z uwzględnieniem dotyczącéj geografii i współczesnych ważniejszych wypadków krajów austryackich i powszechnych. Razem udział brało w téj nauce uczniów 106.

2. Język francuski: 2 oddziały 4 godziny tygodniowo. Oddział I. i II. uczniów 28, podzielonych na dwie równorzędne klasy po 2 godziny tygodniowo. Gramatyka i przykłady według metody Dra. F. Ahna do §. 107. Razem we wszystkich klasach uczniów 25.

3. Kaligrafia: 2 oddziały dla uczniów I. i II. klasy, 2 godziny tygodniowo, liczba uczniów udział biorących 99.

4. Śpiew. Nauki śpiewu udzielano w 2-óch oddziałach przez 4 godziny tygodniowo; liczba uczniów udział biorących 67.

III.
Tematy do wypracowań pisemnych.

---

a) W języku polskim.

V. Klasa.

1. Principiis obsta, sero medicina paratur. — 2. Kto przyjaciela jedna, skarb wielki zbiera. — 3. Przyczyny upadku Aten. — 4. Vivos voco, mortuos plango, fulgura frango. — 5. Rozrzutny a skąpy. — 6. Czy życie miejskie, czy wiejskie korzystniej wpływa na rozwój umysłowy człowieka. — 7. Najzwyklejsze przyczyny niezgody. — 8. Złe towarzystwa psują dobre obyczaje. — 9. Nie wszystko złoto, co się świeci. — 10. Donec eris felix, multos numerabis amicos. — 11. Walka z Tatarami. (W poemacie Malczewskiego: „Marya"). — 12. Poranek i wieczór. (W poemacie Malczewskiego: „Marya"). — 13. Kredencerz Wawrzyniec. (Z pamiątek S. Soplicy). — 14. Zapusty w domu szlacheckim. (Z pamiątek Soplicy). - 15. Step (Według Malczewskiego). — 16. Wzrost i powstanie władzy trybunów w Rzymie. — 17. Ars longa, vita brevis.

VI. Klasa.

1. Widok z góry miejscowéj. — 2. Co sądzę o zdaniu: niewdzięczność jest zapłatą świata. — 3. Streścić utwor Kochanowskiego: „Odprawa posłów greckich".

4. Nie porzucaj nadzieje,
Jakoć się kolwiek dzieje:
Bo nie już słońce ostatnie zachodzi,
A po złej chwili piękny dzień przychodzi.

5. Soplicowo. (Według I. ks. „Pana Tadeusza").

6. Szczęście kryje się w cieniu
Bliżej człeka, niż rozumie;

Podział tego, co życzeniu
Granice zakréślić umie.

7. Charaktery Antenora i Menelausa w dramacie Kochanowskiego: „Odprawa posłów greckich“. — 8. Porównać życie ludzkie z biegiem rzéki. — 9. Jak się zabawiają goście Sędziego. (Według IV pierwszych ksiąg „Pana Tadeusza“.) — 10. Co sądzę o zdaniu: Jak cię widzą, tak cię piszą. — 11. Spór o Kusego i Sokoła w „Panu Tadeuszu“. — 12. Podać treść sielanki B. Zimorowicza: Kozaczyzna. — 13. Quidquid agis, prudenter agas et respice finem. — 14. Jakiego sobie życzę mieć przyjaciela. — 15. Rozebrać wiersz ks. St. Grochowskiego: „Matka do słowika“. — 16. Z małych przyczyn wielkie skutki.

VII. Klasa.

1. Prawdziwa a fałszywa przyjaźń z uwzględnieniem satyry Opalińskiego. — 2. Wyjaśnić i uzasadnić adagium Knapskiego:

„Mądrość największa każdego
Znać dobrze siebie samego“.

3. Charakterystyka „Wiesława“ Brodzińskiego i „Hermana“ Goethego. — 4. Zasługi i znaczenie Konarskiego w literaturze — 5. Charakterystyka Pana Podstolego na podstawie I. księgi „Pana Podstolego“ Krasickiego. — 6. Objaśnić satyrę Krasickiego p. t. „Marnotrawstwo“. — 7. Charakterystyka Henryka VI. na podstawie komedyi Bogusławskiego. — 8. Jakie obrazy życia przedstawia Schiller w „Pieśni o dzwonie“. — 9. Skréślić charakter Bony i Barbary w tragedyi „Barbara Radziwiłłówna“ Alojzego Felińskiego. — 10. Streścić i rozjaśnić poemat Kniaźnina: „Żale Orfeusza“. — 11. Na podstawie Krasickiego „Czapla, ryby i rak“ uzasadnić istotę „bajki“. — 12. Znaczenie i osnowa poematu: „Świątynia Sybilli“ Woronicza. — 13. Miecz, słowo, pióro — trojaka broń człowieka. — 14. Drogi i gościńce jako ważne czynniki cywilizacyi. — 15. Podać treść komedyi Niemcewicza: „Powrót posła.“

VIII. Klasa.

1. Opowiadanie klucznika Gerwazego i księdza Robaka o śmierci stolnika. — 2. Litwa za Witołda. Charakterystyka na podstawie: „Grażyny“ Mickiewicza. — 3. Bezczynne życie jest wczesną śmiercią. — 4. Charakterystyka „Mohorta“ Pola. — 5. Zasługi Rudolfa IV. około monarchii austryackiéj. — 6. Porównanie dumy

i dumki na podstawie dum i dumek Zaleskiego. — 7. Życie i charakter Kirgizów na podstawie poematu Zielińskiego. — 8. Co zyskała ludność przez handel i żeglugę na morzu? — 9. Sobótka i jéj znaczenie głównie na podstawie „Sobótki" Goszczyńskiego.

b) W języku niemieckim.

V. Klasa.

1. Der Herbst. Beschreibung. — 2. Erklärung des Gedichtes von Goethe: „Der Sänger". — 3. Die geographischen Verhältnisse Asiens. — 4. Solon und Croesus. Erzählung. — 5. Durch welche Erfindungen zeichneten sich die Phönizier aus. — 6. Die Sage vom getreuen Eckhardt auf Grund des behandelten Lesestückes. — 7. Die geographische Lage Griechenlands. — 8. Welche Verdienste erwarb sich Pericles um die Hebung der Künste und Wissenschaften? — 9. Die Sage von C. Marcius Coriolanus. — 10. Erklärung des Gedichtes von Schiller: „der Ring des Polykrates." — 11. Epaminandas als Feldherr und Bürger. — 12. Die Redlichkeit des Fabricius. — 13. Das Leben der Pflanzen. — 14. Welche Begebenheit liegt dem Gedichte Schillers: „Der Graf von Habsburg" zu Grunde? — Oprócz tego tłómaczenia z polskiego.

VI. Klasa.

1. Eine Übersetzung aus Krasicki (Klassenarbeit.) — 2. Gedanken in einer Neujahrsnacht nach H. Voß. — 3. Charakteristik Hagens von Tronei (Klassenarbeit.) — 4. Was bewirkte den Untergang des weströmischen Reiches? — 5. Eine Uebersetzung der Elegie „auf dem Kirchhofe" von Niemcewicz. (Klassenarbeit.) — 6. Die beiden Frauencharaktere im Nibelungenliede. — 7. Eine Lobrede auf Leopold V. Herzog von Österreich nach seiner Rückkehr von Kreuzzuge nach Walther von der Vogelweide. (Klassenarbeit.) — 8. Über den Spruch Zacharias Werners:

„Der Staub kann wohl dem Staube sich vermählen,
Der Adler muß ein höher Ziel sich wählen." —

9. Das Weihnachtsfest. Eine Schilderung in einer Briefform. — 10. Zusammenstellung der Gellert'schen Fabel: „Das Kutschpferd" und der Krasicki'schen „wino i woda." — 11. Eine Übersetzung aus Niemcewicz. (Klassenarbeit.) — 12. Wie begründet Winkelmann den Aufschwung der Kunst bei den Griechen? — 13. Eine Übersetzung aus dem Polnischen.

(Klassenarbeit.) — Schilderung des Landlebens nach Gessner (Klassenlectüre) und Wagner (Privatlectüre.) — 15. Wie handeln die beiden Personen in der Bürger'schen Ballade „Das Lied vom braven Mann." (Klassenarbeit.) — 16. Die Griechen und die Deutschen in staatlicher Hinsicht. (Eine Paralelle.) — 17. Eine Übersetzung Krasicki's „Przyjaciele" (Klassenarbeit.) — 18. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. (Semestralarbeit.) — 19. Hat Shakespeare Recht wenn er sagt:

„Bestünd' das ganze Jahr aus Feiertagen,
Das Spiel wär' uns so lästig wie die Arbeit."

Klasa VII.

1. Schilderung des Sonnenaufganges. — 2. Zusammenstellung und Vergleichung des Charakters des Wirthes mit dem des Apothekers in „Hermann und Dorothea." — 3. Welche Vortheile gewährt uns die Kenntnis der deutschen Sprache? — 4. Goethes Balladen: „der Fischer" und „der Erlkönig" sind mit einander zu vergleichen. — 5. Die Erlebnisse der Vertriebenen aus Goethes: „Hermann und Dorothea." — 6. Inhalt des 3. Aufzuges der „Iphigenie auf Tauris" und seine Bedeutung für das ganze Drama. — 7. Ursachen des Verfalls der spanischen Monarchie zur Zeit Philipps II. — 8. Die Exposition zu Goethes „Egmont." — 9. Vergleichung des Tauchers mit dem Handschuh. — 10. Die Folgen der Erfindung des Schiesspulvers. — 11. Die Grundidee der Ballade „Die Kraniche des Ibykus." — 12. Erklärung des Mottos zu Schillers-Glocke: „Vivos voco, mortuos plango. fulgura frango." — 13. Mariens Haft, ihre Behandlung und ihre Schuld. Nach Schillers „Maria Stuart" I, 1—4. — 14. Annehmlichkeiten eines Spazierganges im Walde. — 15. Charakter des Orestes und Pylades nach Goethes „Iphigenie." — 16. Es ist der Gedankengang des Prologs in Schillers: „Jungfrau von Orleans" anzugeben. — 17. Verres als Prätor in Sicilien. — 18. Entstehung und Entwickelung der griechischen Tragödie.

VIII. Klasa.

1. Das Theater bei den alten Griechen. — 2. Inhaltsangabe des Gedichtes: „Frau Hitt" von Karl E. Ebert. — 3. Vorgeschichte zu Sophocles: „Electra." — 4. Inhaltsangabe des Gedichtes: „Der Gang nach dem Eisenhammer" von Schiller. — 5. Die Einverleibung Tirols dem Oesterreichischen Staate. — 6. Stephan, König von Ungarn (Eine

Übersetzung aus dem Polnischen). — 7. Vorgeschichte zu Schüllers: „Jungfrau von Orleans." — 8. Mathias Corvinus, König von Ungarn (Eine Übersetzung aus dem Polnischen). — 9. Landmann und Kaufmann. Eine Paralelle. — 10. Albrecht von Habsburg (Eine Übersetzung aus dem Polnischen). — 11. Noth entwickelt Kraft. — 12. Der Kampf der Perser und Karthager mit den Griechen (Eine Übersetzung nach Lelewel.) — 13. Ut sementem fueris, ita metes. — 14. Inhaltsangabe des Gedichtes: „Roland der Schildträger" von Uhland. — 15. Welche Charakterzüge offenbart Arkas in der Unterredung mit Iphigenie. — 16. Geringes ist die Wiege des Grossen. — 17. Inwiefern ist die Neugierde als Guter Trieb der Natur anzusehen. — 18. Wer nicht vorangeht, der geht zurücke.

Zagadnienia maturalne.

1. Zadanie polsko-łacińskie: Przełożyć na język łaciński ustęp z „Wypisów polskich" dla klasy II.: „Solon" od wyrazów: ‚Kiedy Solon..." do „uwolnił Krezusa." (str. 116, 30 wierszy). — 2. Zadanie łacińsko-polskie: „Verg. Aeneis VII. 199—235 (ed. Hoffmana)." — 3. Zadanie greckie: Demosth. Phil. I. 1—4. — 4. Zadanie polskie: „Kto szuka tego, co jest łatwém, nie znajdzie nigdy tego, co jest wielkiem." — 5. Zadanie niemieckie: „In deiner Brust sind deines Schicksals Sterne (Schiller.)" — 6. Zadanie matematyczne: *a)* Rozwiązać zrównanie:

$$\frac{1}{5 - \lg x} + \frac{2}{1 + \lg x} = 1.$$

b) Powierzchnia koła zakreślonego na osi mniejszéj elipsy jest o 8 cm. mniejszą od powierzchni elipsy i wyprowadzić zrównanie środkowe elipsy znając jéj oś większą = 8 cm. *c)* Obliczyć powierzchnię i objętość ostrosłupu prostego o wysokości 15 m., jeżeli podstawa jego jest dziesięciobok umiarowy o boku = 1·5 m.

IV.

Zbiory naukowe.

1. Biblioteka.

Z końcem roku szkolnego 1885. stan biblioteki tutejszego gimnazyum był następujący:

A. Biblioteka nauczycieli.

Zawiadowca bibljoteki: Michał Frąckiewicz.

W dziale:	W r. 1885. przybyło — tomów i zeszytów	Jest ogółem — tomów i zeszytów
I. Teologii, filozofii i pedagogiki . .	6	130
II. Historyi i geografii	9	380
III. Filologii klasycznej:		
a) Języka i literatury łacińskiéj . .	14	310
b) „ „ greckiéj . . .	12	297
IV. Matematyki i Nauk przyrodniczych:		
a) Matematyki	—	139
b) Nauk przyrodniczych	11	232
V. Języka i literatury polskiéj	18	366
VI. „ „ niemieckiéj . . .	6	210
VII. Dzieł zbiorowych i różnéj treści . .	3	255
Razem	79	2319
Oprócz tego posiada jeszcze biblioteka:		
Atlasów i albumów	—	26
Map	—	83
Programów	115	1370
Rycin Langla do historyi	—	24

Z pism peryodycznych prenumerowano w b. r. następujące: Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien; der Naturforscher; Petermann's Mittheilungen. — Sybel's Historische Zeitschrift. — Verordnungsblatt. — Kosmos. — Biblioteka Warszawska. — Ateneum. — Globus. — Oesterreichische Botanische Zeitschrift. — Przewodnik bibliograficzny.

B. Biblioteka uczniów.

Zawiadowca tej biblioteki: Władysław Srokowski.

Biblioteka obejmuje książki szkolne, których liczba wynosi:

145 w 324 tomach.
23 atlasów do geografii i historyi.
1 atlas do historyi naturalnéj.

Książek do lektury przeznaczonych, a mianowicie:

polskich	227	w 276 tomach
niemieckich . . .	193	„ 296 „
francuskich . . .	4	„ 7 „
Razem .	424	w 589 tomach.

Wys. Ministerstwo Oświecenia przeznaczyło w r. szk. 1885. na zakupienie rycin Langla i książek do biblioteki uczniów jednorazową subwencyę w kwocie 150 złr. w. a.

2. Gabinet fizykalny.

Zawiadowca gabinetu: Walenty Myjkowski.

Według inwentarza posiada gabinet fizykalny:

Z działu	I.	przyrządy służące do okazania ogólnych własności ciał	12	sztuk
„	II.	mechanika	21	„
„	III	hydrostatyka i hydrodynamika	16	„
„	IV.	aerostatyka i aerodynamika	26	„
„	V.	akustyka	26	„
„	VI.	Nauka o cieple	19	„
„	VII.	optyka	58	„
„	VIII.	elektryczność i magnetyzm	62	„
„	IX.	chemia	42	„
„	X.	narzędzia	40	„
		Razem	322	sztuk

W r. 1885 przybyło: 1. Mikrofon Berlinera ze stosem Leklanga; 2 para telefonów Siemensa z drutem telefonicznym; 3. rurki spektralne z H. Br. S.; 4. Aplanatyczny mikroskop pojedynczy; 5. Soczewka achromatyczna z podstawką i 20 płytek mikroskopijnych; 6. Galwanoskop pionowy; 7. Model elektromotora dla złączenia z pierścieniem Pacinota; 8. Model induktora Siemensa; 9. Dwa przyrządy Hoffmana do rozkładu wody i amoniaku.

3. Gabinet historyi naturalnéj.

Zawiadowca gabinetu: Leon Guńkiewicz.

A. Dział zoologiczny.

a) Ssawców wypchanych 3, ptaków wypchanych 62, Hippocampus i Scorpio europ. (okazy zasuszone). Szkieletów: ssaków 2, ptaków 3 i płazów 3. Rosochy daniela, sarny i jelenia; rogi kozicy. Zwierzęta różnych działów w spirytusie w 22 słojach. Zbiór owadów miejscowych i gniazda błonkówek: Polistes gallicans i Vespa vulgaris. Trzy okazy koralowców, 60 skorup muszli i ślimakow.

b) Okazy z masy papierowéj: czaszka, mózg, serce, płuca i trzewia człowieka. Okazy z gipsu: dwie głowy (jako połowy) z muszkułami, naczyniami krwionośnemi i nerwami odsłonionemi; twarz z przełykiem pokarmowym i język z gruczołami ślinowemi. Płód krowy w zawiązku(?) i niestrawiona masa z żołądka konia.

c) Atlasy i tablice. Zwierzyniec obrazowy Dr. M. Nowickiego. Dwa atlasy Dra Schuberta kręgowców i zwierząt bezkręgowych. Tablice przedstawiające owady: Colorado, (w stanach rozwoju). Atlas Dra Fritscha (Vögel Europas) Atlas Sehmana, 40 tablic kolor. ssaków, Fiedlera tablice anatomiczne. Icon synoptica nervorum corporis humani. Tablice Muhra (Mundtheile der Insecten).

W r. szk. 1885. zakupiono:

1. Ręka z mięśniami z masy papierowéj. — 2. Noga z mięśniami z masy papierowéj. — 3. Pięć arkuszy papy pod owady.

B. Dział botaniczny.

a) Okazy z masy papierowéj: kiełkujące żyto i groch; oraz kwiaty roślin: Lilium Martagon, Orchis Morio, Atropa Belladona, Solanum tuberosum (6 sztuk).

b) 85 pni drzew z przekrojami, zielnik roślin, szyszki: sosny, jodły i świerku. Secale cornutum (w kłosach żyta i w pudełku), Morchella esculenta (grzyb zasuszony), owoc kokosu i Trapa natans. Cukier trzcinowy.

c) Atlas bot. Dra Schuberta, Atlas Dra Dodel-Porta (42 tablic) i Dra Lorinsera 12 tablic kolor. grzybów.

W r. szk. 1885. zakupiono.

1. Botaniczne przybory w pudełku.

C. Dział mineralogiczny.

a) Modele krzyształów (postacie pojedyńcze) ze szkła z osiami (6 sztuk). Modele krzyształów z drzewa (postacie pojedyńcze i złożone). Skala twardości (w pudełku).

b) 152 okazów minerałów, skał i skamielin.

c) Hochstettera obrazy geologiczne. Mapa geolog. Emila Letoschka. Tablice geolog. Dra Lorenza.

W r. szk. 1885. zakupiono:

1. Warstwy ziemi ułożone w pudełku. — 2. Skala topliwości według Kobella. — 3. Mineralogiczne przybory w pudle. — 4. Dwadzieścia dwa modeli krystalogr. (7 dwojaków, 15 postaci pojedyńczych).

4. Przybory do rysunków.

Jako środki pomocnicze do nauki rysunków zakład posiada: modeli z drutu do nauki perspektywy, sztuk 7. — Modeli z drzewa, figur geometrycznych, sztuk 9. — Modeli gipsowych, ornamentów w płaskorzeźbie, sztuk 6. — Odlewy gipsowe głów antyki, sztuk 6. — Biusta Najjaśniejszych Państwa, sztuk 2. — Odlewy z gipsu: głowa w płaskorzeźbie modelowanéj z natury, sztuka 1. Gipsowy odlew dłoni chłopca, odlew stopy, po 1 sztuce. — Model gipsowy konia.

Prócz tego posiada zakład wzory litografowane Taubingera: głów i całéj postaci ludzkiéj, zwierząt domowych, oraz wzory krajobrazów Taubingera, Flögera, Reinholda. — Studya drzew Hägera, format wielki, sztuk 12. — Alpy austryackie F. Simonyego, kolorowane, format wielki. — Wzory ornamentów: Bauera, Goulipa, Taubingera. — Wzory architektury: Taubingera, Schreibera, V. Pétita. — Celniejsze prace uczniów sztuk 35; dar szkoły realnéj z Krakowa. — Wzory rysunkowe prof. Andel — Przyrząd do rysunków perspektywy.

W sali przy oświetleniu:

1. Modele gipsowe (ornamenta) 30 sztuk. — 2. Figury gipsowe: Aryadne, Lucius Verus, Cytya, maska Meduzy. — 3. Lampy do oświetlenia sali i kurytarza. — 4. Podstawka do opierania reisbretów i podstawka do wieszania modeli. — 5. Carot-Cours progressif d'ornament Composé sur les meilleurs modéles de chaque

epoque et d'apres nature, 122 tablic. — 6. Bilordeaux, Allgemeine Zeichnenschule Ornament-Zeichnen, 4, 5, 7 Heft, 36 tabl.

Przybyło w r. 1884:

7. J. Höger, Aquarellschule.—8. Ostasiatische Bronce-Gefässe und Geräthe in Umrissen, 28 tablic.

W r. 1885 zakupiono za 48 złr. modele gipsowe.

5. Przybory do stereometryi.

Przyborów stereometrycznych 42 sztuk.

V.

Wykaz statystyczny.

a) Liczba uczniów.

W klasie	Ilość uczniów z początkiem roku szkolnego	Ilość uczniów z końcem II. półr.			Wynik klasyfikacyi przy końcu IIgo półrocza					nieegzaminowano	W ciągu całego roku wystąpiło	Ilość zapisanych uczniów w głównym katalogu
					Cenzury postępowe		Cenzury niepostępowe					
		publicznych	prywatystów	razem	Stopień celujący	Pierwszy stopień	Poprawki	Drugi stopień	Trzeci stopień			
I. A.	29	30	—	30	2	19	4	5	—	—	—	30
I. B.	29	30	—	30	4	17	5	2	2	—	—	30
II.	45	43	—	43	4	27	8	4	—	—	2	45
III.	37	35	—	35	5	27	3	—	—	—	3	38
IV.	33	33	1	34	3	24	2	3	—	2	—	34
V.	19	18	—	18	1	15	—	1	—	1	1	19
VI.	27	26	—	26	3	22	—	—	—	1	2	28
VII.	12	12	—	12	1	7	3	—	—	1	—	12
VIII.	16	16	—	16	6	10	—	—	—	—	1	17
Razem	247	243	1	244	29	168	25	15	2	5	9	253

b) Wiek uczniów w klasie najniższéj i najwyższéj.

W I. klasie lat	10	mających	1
„	11	„	10
„	12	„	13
„	13	„	13
„	14	„	10
„	15	„	5
„	16	„	6
„	18	„	2
		Razem	60

W VIII. klasie lat	17	mających	1
„ „	18	„	2
„ „	19	„	4
„ „	20	„	4
„ „	21	„	2
„ „	22	„	2
„ „	23	„	1
		Razem	16

Co do narodowości było między uczniami w końcu r. 1885.

a)	Polaków . .	238
	Niemców . .	5
	Rusinów . .	1
	Razem	244

b) Rodem:	z Galicyi		238
„	z Węgier		1
„	z Siedmiogrodu . . .		1
„	z Krainy		1
„	z Styryi		1
„	ze Szląska pruskiego .		1
„	z Rosyi (Królestwa pol.)		1
		Razem	244

c) Wyznania:	Rzymsko-katolickiego . . .		227
„	Grecko-katolickiego . . .		1
„	Mojżeszowego		16
		Razem	244

d) Opłaty szkolnéj wpłynęło (brutto) za cały rok	1491	złr.	— ct.
Taksy wstępnéj	132	„	30 „
Datków przepisanych na środki naukowe .	253	„	— „
Duplikaty świadectw	15	„	— „

Całą opłatę szkolną płacących 96 uczniów, uwolnionych od całej opłaty 148 uczniów.

Pięciu stypendystów otrzymało 524 złr. 90 ct.

VI.

Kronika zakładu.

Rok szkolny 1885 rozpoczęto dnia 1. września solennem nabożeństwem w kościele i odśpiewaniem hymnu „Veni creator“. Egzamin wstępny uczniów, którzy się do klasy I. wpisali, odbył się 2. i 3. września.

Z powodu słabości oczu Dyrektora pozwoliło Wysokie Prezydyum Rady szkolnéj krajowéj reskryptem z d. 30. Grudnia 1882 L. 420, ażeby przy pisaniu wyręczał się jednym z nauczycieli.

Dnia 4. października obchodziła młodzież solennem nabożeństwem uroczystość Imienin Najjaśniejszego Pana a dnia 19. listopada uroczystość Imienin Najjaśniejszéj Pani.

Dnia 17. kwietnia 1885 obchodziła młodzież solennem nabożeństwem uroczystość Imienin Jego Cesarskiéj Wysokości Następcy tronu Najdostojniejszego Arcyksięcia Rudolfa.

Dnia 23. września 1884 zakończył życie po ciężkiej słabości Profesor Ludwik Kossowicz. Cała młodzież pod przewodnictwem grona nauczycielskiego odprowadziła ciało zmarłego na miejsce wiecznego spoczynku.

Reskryptem Wysokiéj Rady szkolnéj krajowéj z dnia 15 września 1884 L. 12454 zezwolono na zastąpienie chorego suplenta Wojciecha Troyniara przez profesorów Jana Pawlicę, M. Frąckiewicza i zastępców Fr. Barańskiego i Wł. Srokowskiego.

Reskryptem Wys. Prezydyum Rady szkolnéj krajowéj z d. 14 września 1884 L. 265 został Jan Emil Loebenstein zamianowany zastępcą nauczyciela przy tutejszym zakładzie a wskutek przeprowadzonego śledztwa dyscyplinarnego reskryptem Wys. Prezydyum R. szk. kraj. z d. 19. kwietnia 1885 L. 114 od obowiązków służbowych uwolniony. W miejsce jego został zamianowany tym samym dekretem zastępcą nauczyciela Franciszek Barański.

Reskryptem Wys. Prezydyum Rady szk. kraj. z d. 14. czerwca 1885 L. 217 został zastępca nauczyciela do rysunków Józef Stocki z powodu śledztwa sądowego zasuspendowany.

Reskryptem Wys. Rady szkolnéj krajowéj z dnia 17. października 1882 L. 10769 otrzymał Dyrektor Antoni Krygowski urlop taki że może dla konsultacyi lekarskiéj i dla operacyi kataraktv wyjechać z Wadowic, a na czas swéj nieobecności ma prowadzić zastępstwo Dyrektora reskryptem Wys. Rady szkolnéj krajowéj z dnia 13. stycznia 1884 L. 274 profesor Michał Frąckiewicz.

W ciągu roku szkolnego zmarło dwóch uczniów, mianowicie: Łazarski Karol, uczeń VIII. klasy, dnia 4. kwietnia 1885, i Szczur Jan, uczeń III. klasy, dnia 28. maja 1885.

Egzamin dojrzałości ustny odbył się dnia 18. 19. i 20. czerwca 1885 pod przewodnictwem c. k. Radcy i inspektora krajowego Wielmożnego Pana Antoniego Czarkowskiego.

Rok szkolny zakończono solenném nabożeństwem 27. czerwca odśpiewaniem hymnu „Te Deum laudamus“ i hymnu ludowego „Boże wspieraj“.

VII.

Spis imienny uczniów podług lokacyi.

Klasa I. a.

Stopień celujący:

1. Dbałowski Włodzimierz.
2. Warmuz Mateusz.

Stopień pierwszy:

3. Offner Mordke.
4. Biesik Herman.
5. Matusik Józef.
6. Zborowski Stanisław.
7. Chwierut Jan.
8. Janicki Józef.
9. Knapik Wojciech.
10. Bocheński Kazimierz.
11. Górski Józef.
12. Lizak Władysław.
13. Palkisz Augustyn.
14. Tryboń Antoni.
15. Zapała Władysław.
16. Opyrchalski Zygmunt.
17. Palusiński Józef.
18. Kalinowski Stanisław.
19. Żurek Adolf.
20. Bornstein Wilhelm.
21. Kiliński Bolesław.

Klasa I. b.

Stopień celujący:

1. Mika Franciszek.
2. Wojewodzic Paweł.
3. Bogdany Maryan.
4. Bargiel Wawrzyniec.

Stopień pierwszy:

5. Hojny Józef.
6. Winiarski Bolesław.
7. Czaja Józef.
8. Kierpiec Jan.
9. Babicz Edward.
10. Haber Artur.
11. Meciszewski Czesław.
12. Heinrich Alexander.
13. Pytel Józef.
14. Tylka Jan.
15. Miarka Teofil.
16. Csahrnicki Karol.
17. Cap Karol.
18. Schulc Tomasz.
19. Łabędź Władysław.
20. Haber Adolf.
21. Rychlik Alojzy.

Klasa II.

Stopień celujący:

1. Krzanok Walenty.
2 Bargiel Michał.
3. Dbałowski Józef.
4. Bieroński Jan.

Stopień pierwszy:

5. Pomietło Alexander.
6. Masny Jan.
7. Paleczny Czesław.
8. Szczur Wilhelm.
9. Lang Maryan.
10. Kuzka Antoni.
11. Barcik Jan.
12. Wądolny Szczepan.
13. Trzop Jan.
14. Skródlik Leon.
15. Smolik Serafin.
16. Ruła Adam.
17. Gąsienica Bronisław.
18. Kobiela Tomasz.
19. Heinrich Tadeusz.
20. Gajda Józef.
21. Biela Józef.
22. Israeli Ludwik.
23. Kaznowski Antoni.
24. Bednarowicz Władysław.
25. Maszewski Józef.
26. Szczerbowski Ignacy.
27. Bicz Eugeniusz.
28. Koloszek Adam.
29. Kulig Zygmunt.
30. Wójcik Teodor.
31. Oleksy Jakób.

Klasa III.

Stopień celujący:

1. Krygowski Zdzisław.
2. Trammer Schoel.
3. Gayczak Władysław.
4. Kufel Jakób.
5. Rzeszódko Kazimierz.

Stopień pierwszy:

6. Zacharyasiewicz Tadeusz.
7. Wyrobek Antoni.
8. Jarosz Józef.
9. Wąsik Franciszek.
10. Rychlik Władysław.
11. Widlarz Ferdynand.
12. Zagórski Roman.
13. Fuliński Józef.
14. Masny Ignacy.
15. Bryndza Alojzy.
16. Fryś Wilhelm.
17. Łesiński Stanisław.
18. Zimnal Wincenty.
19. Dihm Władysław.
20. Hruby Ferdynand.
21. Zabrzeski Władysław.
22. Bobrzyński Karol.
23. Bielewicz Antoni.
24. Maciąga Stanisław.
25. Chmielewski Julian.
26. Sadlik Jan.
27. Bobczyński Jan.
28. Kossowski Wojciech.
29. Wądolny Władysław.
30. Styła Ludwik.
31. Hommé Władysław.
32. Krzeczowski Mieczysław.

Klasa IV.

Stopień celujący:

1. Szlosarczyk Franciszek.
2. Biesik Józef.
3. Sopicki Jędrzéj.

Stopień pierwszy:

4. Franić Feliks.
5. Gizicki Maksymilian.
6. Sitarz Jan.
7. Łaski Jan.
8. Kwiatkowski Mieczysław.
9. Hajost Jan.
10. Caputa Józef.
11. Kumorek Władysław.
12. Kubiczek Ludwik.
13. Faifer Michał.
14. Bazal Jan.
15. Dworak Józef.
16. Talaga Paweł.
17. Banaś Franciszek.
18. Gałgan Marcin.
19. Cap Ludwik.
20. Pomietło Franciszek.
21. Korngut Samuel.
22. Solski Czesław.
23. Nikliborc Szczepan.
24. Freundlich Gerson.
25. Thieberger Karpel.
26. Kraus Józef.
27. Zennermann Jan.

Klasa V.

Stopień celujący:

1. Trojniar Józef.

Stopień pierwszy;

2. Paleczny Nikodem.
3. Chrząszcz Ludwik.
4. Kulig Ludwik.
5. Alberti Stanisław.
6. Worek Jan.
7. Juras Antoni.
8. Polony Tadeusz.
9. Ferek Franciszek.
10. Israeli Albert.
11. Dihm Stanisław.
12. Stuglik Jozafat.
13. Zając Karol.
14. Kaiszar Adolf.
15. Byrski Leon.
16. Zając Władysław.

Klasa VI.

Stopień celujący:

1. Witkowski Stanisław.
2. Włosycki Adolf.
3. Kegel Józef.

Stopień pierwszy:

4. Migdałek Julian.
5. Jaworski Władysław.
6. Gałuszka Wojciech.
7. Parcza Wojciech.
8. Stwora Franciszek
9. Żyła Józef.
10. Lang Otokar.
11. Marowski Stefan.

12. Godłowski Aleksander.
13. Zembaty Władysław.
14. Rozak Franciszek.
15. Stiasny Stefan.
16. Sołtys Karol.
17. Rychlik Tadeusz.
18. Lizak Kazimierz.
19. Namaszczyński Jan.
20. Prezentkiewicz Franciszek.
21. Płaza Antoni.
22. Brzeźniak Michał.
23. Roman Michał.
24. Loria August.

Klasa VII.

Stopień celujący:

1. Krygowski Stanisław.

Stopień pierwszy:

2. Kurzyniec Wojciech.
3. Miśko Damazy.
4. Zduń Jan.
5. Zapałowicz Stefan.
6. Bala Władysław.
7. Stanek Aleksander.
8. Wiejacki Franciszek.

Klasa VIII.

Stopień celujący:

1. Majer Józef.
2. Kosibowicz Józef.
3. Ryłko Paweł.
4. Horobski Ignacy.
5. Caputa Józef.
6. Boba Jan.

Stopień pierwszy:

7. Zachariasiewicz Stanisław.
8. Trammer Abraham.
9. Hock Wilhelm.
10. Gwoździewicz Jan.
11. Cholewka Leon.
12. Eylardi Ludwik.
13. Gałgan Piotr.
14. Syc Władysław.
15. Podwin Adam.
16. Florczak Józef.

Uwaga. Ilość uczniów, którzy drugi lub trzeci stopień otrzymali, albo do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczeni zostali, jest umieszczona w tabelarycznym wykazie statystycznym pod l. V.

VIII.

Wynik egzaminu dojrzałości.

Do egzaminu ustnego zgłosiło się uczniów publicznych 16.

Świadectwo dojrzałości z odznaczeniem otrzymali:

1. Majer Józef.
2. Kosibowicz Józef.
3. Ryłko Paweł.
4. Horobski Ignacy.
5. Caputa Józef.
6. Boba Jan.

Świadectwo dojrzałości bez odznaczenia otrzymali:

1. Zachariasiewicz Stanisław.
2. Trammer Abraham.
3. Gwoździewicz Jan.
4. Cholewka Leon.
5. Florczak Józef.

Pozwolenie poprawienia egzaminu z jednego przedmiotu otrzymał jeden abituryent. Reprobowano na pół roku czterech.

Z pomiędzy aprobowanych abituryentów chce się udać:

na teologię	3
na medycynę	1
na prawo	6
na wydział filozoficzny .	—
do zawodu wojskowego	1
Razem	11

U W A G A.

Wpisy uczniów do tutejszego gimnazyum na rok szkolny 1886, który się rozpocznie dnia 1. września 1885, odbędą się dnia 30. i 31. sierpnia. Późniejsze zgłoszenie się do zapisu znajdzie uwzględnienie tylko w razie wykazania ważnych powodów.

Żaden uczeń nie może być przyjętym do zakładu, jeżeli do zapisu nie przybędzie z ojcem lub z matką, albo opiekunem; w ważnych przeszkodach należy wnieść do Dyrekcyi gimnazyalnéj pisemną prośbę o przyjęcie dotyczącego ucznia.

Ci uczniowie, którzy nowo do zakładu wstąpić zechcą, wykazać się mają świadectwem szkolnêm poprzedniego zakładu i metryką chrztu, względnie świadectwem urodzenia; nadto złożyć mają wpisowe w kwocie 2 złr. 10 ct.

Na mocy §. 9. ustawy z d. 9. kwietnia 1870 dz. p. p. nr. 46 postanowił Jego Excellencya Pan Minister wyznań i oświecenia wedle reskryptu z dnia 15. listopada 1884. L. 22255, iż począwszy od r. szkolnego 1885/6 opłata szkolna wynosić ma dla czterech niższych klas za każde półrocze po 10 złr. w. a., dla wyższych klas za każde półrocze po 12 złr. w. a.

Na pomnożenie środków naukowych zakładu, obowiązanym jest każdy uczeń złożyć przy wpisie 1 złr.

Podług przepisów szkolnych uczniom gimnazyalnym wolno tylko tam mieszkać, gdzie pozwoli Dyrekcya gimnazyalna, z nią przeto zechcą się rodzice i opiekunowie porozumieć, aby synów swoich lub pupilów nie umieścili w miejscu takiém, które należy do zakazanych.

Rodzice lub opiekunowie oświadczyć winni Dyrekcyi przy wpisie, w jakich przedmiotach nadobowiązkowych ich synowie lub pupile mają pobierać naukę; uczniowi bowiem, który taką naukę rozpocznie, nie będzie jéj wolno przerwać przed końcem

roku szkolnego bez wiedzy rodziców lub opiekunów i bez pozwolenia Dyrekcyi.

Bliższych wiadomości o postępie w naukach i zachowaniu uczniów udzielać będzie stronom interesowanym Dyrekcya i grono nauczycieli w niedzielę w zakładzie od godziny 9—10.

Uczniowie, którzy w obu półroczach poprzedniego roku szkolnego otrzymali stopień trzeci, tudzież uczniowie tacy, którzy jako niedobrowolni repetenci otrzymali stopień drugi lub trzeci, uważani są za ekskludowanych, t. j, nie mogą nadal uczęszczać do tutejszego zakładu w myśl rozporządzenia Wys. Ministeryum z dnia 20. lutego 1882 l. 2597 i rozporządzenia Wys. Prezydyum Rady szkolnéj krajowéj z dnia 13. czerwca 1882 l. 1420.

Na egzamina poprawcze przeznacza się 28. i 29. sierpnia.

Egzamina wstępne odbędą się 1., 2. i 3. września.

Antoni Krygowski,
c. k. Dyrektor.